

TVOŘIVÁ

DRAMATIKA

01/1990
Divadelní výchova-ročník XII.
ROČNÍK I.

OBSAH:

Jaroslav Provazník: Na uvítanou čtenářům Tvořivé dramatiky	2
SCHOLA LUDUS - ŠKOLA HROU	3
Sdružení pro tvořivou dramatiky (stanovy)	12
Seznam odborníků (praktiků, teoretiků a metodiků) na dramatickou výchovu (tvořivou dramatikou) dětí a mládeže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku	19
Jana Knitlová: O kořenech, které prorostly betonem	21
Mirek Slavík: Pokusní králíci	23
Zuzana Jirsová: Cesta k modernizaci školství	26
Věra Klechová: Módní vlna? - Možnost vlastní cesty!	27
INSPIRACE	
Miroslav Obrátil - Dana Svozilová - Silva Macková - Jarmila Doležalová: Středisko dramatické výchovy	30
Zdeněk Petržela: Dítě touží po hře	34
Vlasta Gregorová: "Máma mě poznala podle náušničky!"	35
Nahlédnutí do mateřských škol v Norsku	37
INFORMACE	
Jiří Pokorný: Dramatické středisko v Jihočeském kraji	41
Eva Svobodová - Zuzana Jirsová: Semináře dramatické výchovy pro učitelky MŠ v okrese Jindřichův Hradec	43
Dagmar Jandová: Shrnutí situace v Západočeském kraji	44
Telegrafická zpráva o stavu dramatické výchovy	
Dana Svozilová - Silva Macková: V Jihomoravském kraji	45
Alexej Pernica: V Praze	45
Alexandr Rychecký: Informace z Ostravy	46
DOKUMENTACE	
Vážený pane ministře...	48
Otevřený dopis ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR	49
Vystupme z ilegality!	51
Zpráva pro skupinu nezávislých odborníků	54

NA UVÍтанOU ČTENÁŘŮM TVOŘIVÉ DRAMATIKY

Před patnácti lety, koncem roku 1974, si čtenáři výjimečného periodika o dramatické výchově přečetli lakonické oznámení Evy Machkové nadepsané Na rozloučenou se čtenáři Divadelní výchovy. Tento bulletin, vycházející čtyřikrát až šestkrát do roka, byl u nás zcela ojedinělý - žádné podobné periodikum ani oficiálně, ani samizdatově (či polosamizdatově) do té doby a ani potom v našich krajích nevycházelo. Po jedenáct let ho v divadelním oddělení ÚKVČ (předtím ÚDLUT) vedle své vlastní práce připravovala, redigovala a po všech stránkách zajišťovala Eva Machková, odborná pracovníce pro dramatickou výchovu a dětské divadlo. Mežera, která vynuceným zánikem tohoto periodika vznikla byla vyplňována nejprve dost nesystematicky v Amatérské scéně občasnými materiály o dětském divadle a později - od roku 1985 - poněkud systematictější v Československém loutkáři na pravidelné dvojstraně Děti - hry - divadlo. Nicméně potřeba specializovaného periodika, které by se dramatické výchově neboli tvořivé dramatice věnovalo plně, je aktuálnější čím dál tím víc. Proto se Koordinační centrum pro dramatickou výchovu, za které se počátkem roku 1990 prohlásilo divadelní oddělení ÚKVČ (ve skutečnosti tímto koordinačním centrem dávno bylo - díky Evě Machkové a nejednou navzdory vedení Ústavu a navzdory ministerstvu kultury), rozhodlo, že obnoví vydávání bulletinu pro dramatickou výchovu. Změna názvu - Divadelní výchova na Tvořivou dramaturgii - je, domníváme se, výmluvným signálem posunů, k nimž v této oblasti estetické výchovy dětí za posledním dvacet let došlo.

Tvořivá dramaturgie nebude jen INFORMOVAT členy Sdružení pro tvořivou dramaturgii, které bude v nejbližších dnech založeno, a ostatní čtenáře, kteří se o dramatickou výchovu zajímají. Tvořivá dramaturgie by měla především INSPIROVAT a HLEDAT SOUVISLOSTI. Těšíme se, že nám v tom budete pomáhat i vy.

Jaroslav Provazník

SCHOLA LUDUS - ŠKOLA HROU

Sešli jsme se v Praze dne 9. února 1990, abychom v nové situaci posoudili současný stav a další možnosti dramatické výchovy v ČSR a obracíme se na

prezidenta republiky Václava Havla

místopředsedu federální vlády ThDr. Josefa Hromádku

českého ministra kultury prof. Milana Lukeše

českého ministra školství, mládeže a tělovýchovy prof. Milana Adama

českého ministra zdravotnictví a sociálních věcí prof. Pavla Klenera

na školskou komisi Koordinačního centra Občanského fóra

na tisk, televizi a rozhlas

na celou kulturní a pedagogickou veřejnost.

Naše školství v posledních desetiletích vedle jiných chyb a škod působilo nepříznivě na osobnostní vývoj dětí. Zanedbalo výchovu k člověčenství, k lidství, jako by byl J.J.Rousseau už před dvěma stoletími nevyzýval, aby se dětem místo pouhé přípravy k povolání či stavu dostávalo především výchovy charakteru.

Nepříznivě působilo jednostranné zdůrazňování rozumového učení na úkor podnětů pro obrazotvornost, tvořivost, imaginaci a invenci, pro estetické cítění a citový život v celé jeho šíři, pro kulturnost v pravém a nejhlubším slova smyslu, které jako by byly záměrně potírány. Na dětech se nepříznivě projevila výchova k průměrnosti, neosobnosti, konformitě a pasivitě. V školní výchově i ve většině mimoškolních institucí a v Pionýrské organizaci chyběl prvek jak individuálně psychologický, tj. vytváření schopnosti komunikovat, navazovat plnohodnotné vztahy, jednat a chovat se s ohledem na druhé, výchova k toleranci, schopnosti hodnotně a aktivně reagovat na lidi, na svět, na život.

Ve vyspělých zemích už od poloviny 20. let našeho století existuje "tvořivá dramatika", "dětské drama", "drama ve výchově", "dramatika", "školní hra" - obor, s nímž jsme se seznámili v polo-

vině 60. let a začali jej u nás uplatňovat pod názvem dramatická výchova. V USA, Kanadě, Velké Británii, v Holandsku, ve Skandinávii, v NSR, Rakousku a dalších zemích "drama" existuje i jako samostatný školní předmět (někde dokonce s možností maturity), ale i jako jedna z metod vyučování. U nás se dramatická výchova rozvíjela téměř výlučně ve formě souborové práce (dětská divadla, dětské loutkové divadlo, dětský přednes) a v literárně dramatických oborech lidových škol umění. Je to systém fungující a užitečný. Ale znamená to také, že je dramatická výchova v současnosti dostupná jen malému procentu dětí.

Tvořivá dramatika nabízí škálu prostředků a postupů, které jsou schopny ve značné míře čelit tendenci školského systému k jednostranné racionalitě (naukovosti, faktografii), k průměru, konformitě atd. atd. Jejím základním principem je dramatická hra a improvizace. Mají-li mít smysl, vyžadují podněcování a posilování pozornosti a soustředění, představivosti, fantazie a myšlení, pohybové kultury, komunikace slovní i mimoslovní, techniky řeči a projevu vůbec, ale především kreativity. Dovolují navozovat hrou nesčetné sociální role, vztahy a situace, s nimiž se dítě setkává v životě, ale i ty, s nimiž se může v budoucnu setkat, anebo jež mu vždy zůstanou nedostupné. Přitom si může jejich průběh vyzkoušet "nanečisto", bez vážných důsledků, zato s možností je opakovat, měnit a hledat lepší řešení, ale také je prohovořit s chápavým dospělým i s kamarády, a tedy je i nahlédnout z různých stran. Dobře vedená tvořivá dramatika vede jak k chování humánnímu a demokratickému, tak k tvořivému řešení pracovních situací a úkolů. Vede ovšem i ke kvalitní divadelní činnosti i dalším uměleckým projevům, stejně jako k hlubšímu a citlivějšímu vnímání a chápání umění a kultury. Dramatické hry jsou pro dítě prostředkem k sebepoznávání a pro učitele dobrým prostředkem "diagnostiky", neboť při nich děti mohou projevit povahové rysy, vlastnosti či problémy a zážitky, svůj vnitřní život jako celek, to vše v souvislostech, které běžná školní výuka neumožňuje. Propojení tvořivé dramatiky s divadelní a přednesovou činností přináší do dramatické hry i hodnoty literatury, která je jimi interpretována.

Za oněch pětadvacet let, co se u nás takto chápaná dramatická výchova rozvíjí, se udělalo poměrně dost práce. Metodika dramatic-

kých her, cvičení a improvizací měla v počátcích tři zdroje: za prvé zahraniční literaturu, za druhé hereckou tvorbu a výchovu a za třetí praxi ojedinělých vedoucích, kteří díky své citlivosti intuitivně objevovali správné postupy. Za čtvrtstoletí se na tomto základě vytvořil bohatý a rozvětvený systém s řadou osobitých variant.

Na zcela nový základ se podařilo postavit dramaturgii dětských souborů, a to jak po obsahové, tak po formální stránce. Dnes už nemá prakticky nic společného s pokleslou dramatikou předchozích období dětského divadla, které se bezmocně pokoušelo napodobit divadlo dospělých a oscillovalo mezi násilnou poučeností a povrchní zábavností.

Dlouhodobými dálkovými kursy (zejména tzv. lidovými konzervatořemi pořádanými krajskými kulturními zařízeními) prošly desítky lidí, inspirativními a odborně dobře vedenými semináři v rámci národních přehlídek pořádaných divadelním oddělením Ústavu pro kulturně výchovnou činnost jich prošly dokonce stovky. Máme dnes celou řadu osobitých, tvůrčích vedoucích, kteří nejen dovedou pracovat se svými skupinami dětí, ale také dovedou objevovat nové postupy, stimulovat druhé a učit je.

Vytvořila se soudržná obec lidí, enkláva dobrých lidských vztahů, přátelství, upřímnosti a srdečnosti, spojujících se přirozeným způsobem a vzájemnou náročností.

Podařilo se nám dokonce vydat i některé knížky - odborné publikace a sborníky. V rozmnoženinách kulturních zařízení vyšla celá řada sešitů a sešitků nejrůznějšího druhu. Vznikl tedy i základ odborné literatury.

Nepodařilo se nám vydat žádnou západní literaturu, a jsou jí ve světě celé stohy. Dokonce i u nás se v soukromých knihovnách našlo dvacet či třicet titulů, mezi nimi i některé klíčové publikace.

Nepodařilo se nám (a upřímně řečeno - v dosavadním systému jsme o to moc neusilovali) proniknout s tvořivou dramatikou do škol. Výjimky jsou jen tři. V posledních pěti letech je předmět dramatická výchova zařazen do učebních plánů středních pedagogických škol, ale jen na specializaci vychovatelské; budoucím učitelkám mateřských škol

dosud chybí. Dramatická výchova byla zato zařazena jako samostatná složka do programů mateřských škol, avšak její zařazení do Programu výchovné práce bylo formální a zavádějící. Na pedagogických fakultách vychází z principů dramatické hry předmět komunikativní dovednosti, ale je omezen jen na učitelství národní školy. Školský systém nevytvořil dosud žádnou příležitost, aby se učitelé pro všechny tři uvedené případy řádně, systematicky a dlouhodobě připravovali. Ani pro učitele LŠU (lidové školy umění), ačkoli literárně dramatické obory existují od počátku 60. let - nebyla zřízena potřebná příprava. Byla jen administrativně vypracována systemizace a bylo určeno, které vzdělání se uznává, ačkoli žádné dosud existující neposkytuje plnohodnotnou kvalifikaci. Kvalita práce každého pedagoga, ať už je za svou práci placen, anebo ji vykonává zájmově a zdarma, záleží jen na jeho osobní iniciativě, na jeho zájmu, na ochotě vzdělávat se a v neposlední řadě na příležitostech, které většinou poskytují metodická zařízení pro zájmovou činnost (ÚKVČ, KKS, OKS).

Nepodařilo se nám také dramatickou výchovu dost široce zpopularizovat, upozornit na ni veřejnost a vysvětlit, že tvořivá dramatika není jen příprava ke zkouškám na konzervatoře a na DAMU ani jen způsob jak vytvořit programy pro besídky a oslavy, jak si myslí většina veřejnosti. Pro přístup odpovědných státních institucí je příznačné, že na otevřený dopis, který ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČSR zaslali v červnu 1988 účastníci národní přehlídky Kaplické divadelní léto, nebylo dodnes reagováno. Tiskem byl zveřejněn jen v nejúže specializovaných odborných časopisech, ostatní sdělovací prostředky si ho nepovšimly.

Možnosti uplatnění tvořivé dramatiky jsou široké. Může směřovat k divadelní činnosti, ale může se soustředit jen na interní práci, jejímž jediným cílem a úkolem je osobnostní rozvoj zúčastněných dětí. Může být pěstována systematicky a ve větším časovém rozsahu, ale lze ji také používat příležitostně. Může být metodou v jiných oborech výchovy a vyučování, na Západě se často používá v dějepise, v občanské výchově, v náboženství, v jazyce mateřském i při vyučování cizím jazykům (to poslední se ostatně praktikovalo už ve středověku v latině), případně v dalších předmětech, jak to dělal Komenský. Může sloužit i při získávání některých dovedností profesionálních a specializo-

vaných, jako například ve zmíněných komunikativních dovednostech, ale také v přípravě tvůrčích techniků apod. Kromě zájmové činnosti a základních a středních škol ji mohou využívat i školní družiny, dětské knihovny (máme příklady z USA a Švédska), dětské domovy (bylo vyzkoušeno i u nás), domovy mládeže, nemocnice pro dlouhodobě hospitalizované, zařízení pro děti smyslově, fyzicky či mentálně handicapované; někde ve světě se užívá (např. v Holandsku) v sociální péči v nejširším slova smyslu, v péči o přistěhovalce, o některé etnické skupiny aj.

Domníváme se, že právě nyní je chvíle, kdy by tvořivá dramatika měla vstoupit do naší společnosti jako plnohodnotný prvek práce s dětmi a s mladými lidmi. Je pro to dobrá půda, neboť zájem o ni mají zejména studenti pedagogických fakult. Některé počiny posledních let - v první řadě Středisko dramatické výchovy při Domě dětí a mládeže v Brně, nabízející speciálně připravené programy - vzbuzují zájem učitelů různých aprobací. Širší popularizace může vzbudit obdobný zájem i v dalších prostředcích.

Aby však při jejím rozšiřování nedocházelo k podobným jevům, jaké známe z nedávné minulosti, je nutno uplatnit některé v našem školství zatím ne běžné zásady. První z nich je zásada postupnosti a alternativnosti jejího zavádění. Dramatická výchova by se měla zavádět podobným způsobem jako v Anglii, kde "drama" existuje jako možná, ne však závazná součást učebních plánů, osnov a metodik a praktikuje se jen tam, kde je k dispozici kvalifikovaný učitel. I u nás jsou na některých základních školách učitelé různých aprobací, kteří by mohli dramatickou výchovu učit buď jako samostatný předmět, anebo ji užívat v předmětech své aprobace a případně se přitom stát konzultanty ostatních učitelů.

Má-li tvořivá dramatika získat prestiž a zejména má-li skutečně působit směrem, který je jí vlastní, nemůže být provozována bez specializace. Je to obor interdisciplinární, spojující divadlo a pedagogiku. Promítají se do ní poznatky obecné, vývojové a sociální psychologie, pedagogiky, teorie dětské literatury, dramaturgie, teorie dramatu, režie, herectví, scénografie i hudební a zvukové složky, techniky a kultury řeči a pohybu. Od učitele vyžaduje estetické cítění,

vkus, citlivost a laskavost k dětem, toleranci a schopnost jednat s dítětem jako s partnerem, schopnost a ochotu vycházet u každého dítěte z jeho předností a kladů, chovat se ke každému povzbudivě a inspirovat ho, vytvářet protiváhu školského typu hodnocení, založeného na dost mechanické klasifikaci, výhodné pro učitele, ale pro mnoho dětí segregáční. Především však pedagog tvořivé dramatiky musí aktivně a prakticky zvládnout rozsáhlou oblast dramatických her, cvičení a improvizací a jejich metodiku.

Proto jsme přesvědčeni, že nelze dále udržovat představu, že tuto způsobilost má kterýkoli absolvent herectví nebo učitelství, kterýkoli učitel SPgŠ nebo pedagogické fakulty. Zavádění přípravy pro tvořivou dramaturgii na vysokých a středních školách vhodného typu předpokládá překonat administrativní překážky dosavadní systemizace, striktně vyžadující vysokoškolské vzdělání. Máme řadu špičkových odborníků - včetně některých zakladatelských osobností - které tento požadavek nesplňují, a přesto by mohly učit tvořivou dramaturgii nebo některé její složky i na vysokých školách. Překážkou zlepšení situace je i preferování celých úvazků a z toho plynoucí přidělování předmětu dramatická výchova (např. na SPgŠ a PF) k doplnění úvazku jinak zaměřených pedagogů. V této oblasti bude nutné počítat s externisty, často i na velmi malé počty hodin, a místa obsazovat konkursem.

V dnešní situaci by bylo neprozřetelné určovat, zda se úkolem přípravy učitelů pro dramatickou výchovu mají zabývat buď pedagogické fakulty, anebo divadelní školy. I zde je třeba vycházet z konkrétních podmínek, z iniciativy studentů, z možností tvořivou dramaturgii zavádět na tak dobré úrovni, aby neztratila prestiž dříve, než se bude moci plně rozvinout.

Máme co nabídnout - především kvalitní lektory pro školský systém i pro kursy a semináře. Můžeme pomoci koncepčně, protože máme základní představy o aplikaci tvořivé dramatiky na různé oblasti a situace. Máme dobré vztahy k zahraničí - Československo je prostřednictvím Ústavu pro kulturně výchovnou činnost členem mezinárodní nevládní organizace amatérského divadla AITA/IATA, která soustřeďuje odborníky z oblasti "dramatu ve výchově" z celého světa, nabízí účast na mezinárodních setkáních a seminářích a může případně zprostředkovat i kontakty se specializovanými ško-

lami či katedrami v Evropě i v zámoří a pomoci při vysílání našich studentů na stáže a studium. Můžeme publikovat množství poznatků, které zatím zůstávají uzavřeny v poměrně úzkém kruhu zasvěcených.

Tato situace nás vede k předložení petice.

Dramatická výchova potřebuje pomoc a podporu, a to jak v některých konkrétních počinech, tak také všeobecně. Potřebuje především zveřejnění dosavadních výsledků i možností, jež dramatická výchova nabízí.

Základním předpokladem dalšího rozvoje tvořivé dramatiky - intenzivního i extenzivního - je vzdělávání v nejširším slova smyslu, vzdělávání školní i mimoškolní, ale i možnosti sebevzdělávání i vše, co je k tomu třeba, v první řadě publikace periodické i neperiodické.

Víme, že tvořivá dramatika může být dětem i škole ke prospěchu, že může po staletích uvést i u nás v život Komenského ideu "školy hrou".

Pro realizaci těchto obecně prospěšných záměrů je třeba mnohé udělat - něco z toho dokážeme sami, v něčem však potřebujeme pomoc, podporu nebo radu.

1. Můžeme pokračovat v dosavadní práci na bázi zájmové umělecké činnosti a v lidových školách umění, dál rozvíjet pracovní přehlídky se semináři, dlouhodobé kursy. V současné době se však objevují tendence k rušení kulturních zařízení i lidových škol umění, k snižování rozpočtů. Dramatická výchova nepotřebuje mnoho, ale základní podmínkou její existence je zachování alespoň toho mála, které měla k dispozici v posledních letech.

2. Chystáme založit zájmovou organizaci - dobrovolné pracovní sdružení aktivních pracovníků i studentů z této oblasti, kulturních a uměleckých pracovníků a dalších zájemců. Jeho úkolem má být další rozvíjení odborné práce ve specializovaných týmech (např. kluby nebo kruhy autorů dětského divadla, učitelek mateřských škol, dětského přednesu apod.).

3. Doporučujeme zřízení statutu státní zkoušky při ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, která by byla (nezávisle na tom, jakým způsobem kdo kvalifikaci získal) prvním krokem k legalizaci faktické kvalifikace a jejímu odlišení od kvalifikace administrativní.
4. Navrhujeme, aby studenti učitelských fakult dostali možnost prakticky i teoreticky se v průběhu studia seznámit s dramatickou hrou jakožto obecným principem, který by měl prostoupit výchovu a vzdělávání dětí. Kde jsou k tomu podmínky, vytvořit specializované studium dramatické výchovy. Navrhujeme také využít kontaktů s centry dramatické výchovy, vybranými odborně vedenými literárně dramatickými obory LŠU a soubory jako alternativní možnost zahájení této výuky už v letním semestru školního roku 1989/90 v rámci výuky pedagogické praxe.
5. Potřebujeme pomoc při vydávání odborné literatury, a to jak zahraniční, tak té, která vznikla u nás a je zatím vydána jen v malých nákladech a bez veřejné publicity.
6. Potřebujeme pomoc a radu při obnovení periodika, jaké v letech 1964-1974 přes svůj malý náklad sehrálo pod názvem Divadelní výchova rozhodující roli při zavádění a počátečním rozvoji dramatické výchovy, a zajistit, aby bylo dostupné co nejširšímu okruhu zájemců (nejlépe SPN namísto některých rušených časopisů).
7. Doporučujeme uplatnit zásadu, že dramatická výchova a její výuka ve školách připravujících učitele a vychovatele (PF, SPgŠ) není věcí okrajovou, kterou lze přidělit učiteli, jehož úvazek není naplněn, nebo který o věc jeví zájem. Na těchto školách mají dramatickou výchovu učit ti, kteří v praxi prokázali odborné dovednosti a vědomosti a kteří je dál rozvíjejí. Doporučujeme proto využívat zde v největší míře externisty na malé úvazky nebo obsazovat místa konkursy.
8. Doporučujeme uplatnit zásadu, že uvolnění učitele na odborné akce v této oblasti, na nichž může získat další vzdělání (kursy, pracovní setkání, přehlídky se semináři), není narušováním vyučování, ale závažným pracovním úkolem.

9. Rozhodli jsme se ustavit pracovní skupiny, které v návaznosti na tento dokument zpracují konkretizace úkolů pro jednotlivé oblasti a úseky práce a navrhnu další kroky. Jsou to tyto pracovní skupiny:

- a) pro strukturu a koncepci školního i mimoškolního vzdělávání učitelů, vedoucích, vychovatelů a dalších pedagogických pracovníků;
- b) pro tisk a propagaci a pro vydavatelskou činnost;
- c) pro vytvoření koncepce využití dramatické výchovy v práci s dětmi čtyř až desetiletými, tj. v mateřské škole a na prvním stupni základní školy, kde s dětmi pracuje jeden učitel;
- d) pro koncepci využití tvořivé dramatiky jako samostatného předmětu i jako metody výuky předmětů jiných v základních školách od 5. ročníku a ve školách středních (včetně učňovských);
- e) pro tvořivou dramatiku v mimoškolní práci v souborech, v lidových školách umění, domech dětí a mládeže aj.;
- f) pro uplatnění tvořivé dramatiky ve speciální pedagogice.

Tyto komise mohou po shrnutí situace a posouzení dalších možností vytvořit pro některé specializované úkoly subkomise nebo komise nové.

Účastníci shromáždění
v Praze dne 9. února 1970

Kontakt: Jaroslav Provazník, Koordinační centrum pro dramatickou výchovu, divadelní oddělení ÚKVČ, Blanická 4, Praha 2 (pro korespondenci); Sněmovní 7, Praha 1 - Malá Strana tel. 534848, 534841-5 (pro osobní kontakt);

Eva Machková, Slunná 27, 162 00 Praha 6, tel. 355554

STANOVY SDRUŽENÍ PRO TVOŘIVOU DRAMATIKU

čl. I

Název, sídlo, působnost

- 1) Název organizace: Sdružení pro tvořivou dramaturgii (dále jen Sdružení).
- 2) Sídlem Sdružení a jeho nejvyšších orgánů je Praha.
- 3) Působnost Sdružení se vztahuje na území České republiky.

čl. II

Právní povaha a postavení

- 1) Sdružení je dobrovolnou společenskou zájmovou organizací,
- 2) Sdružení je právnickou osobou s vlastní právní subjektivitou.
Ve své činnosti se řídí těmito stanovami, usneseními svých zvolených orgánů a příslušnými právními předpisy.

čl. III

Poslání a základní směry činnosti

- 1) Sdružení usiluje o zvýšení kulturní vyspělosti národa v oblasti dramatické výchovy (tvořivé dramaturgii), a to zejména tím, že:
 - ji propaguje a získává pro ni resorty, organizace i jednotlivce,
 - podněcuje rozvoj teorie, praxe a metodiky dramatické výchovy.
 - snaží se o uplatnění dramatické výchovy na všech úrovních a ve všech speciálních oblastech,
 - si klade za cíl vyvíjet tlak na postupné prosazování dramatické výchovy do všech druhů a stupňů škol a výchovných zařízení při uplatňování zásady kvalifikovanosti a odbornosti v práci s dětmi,
 - podílí se na celoživotní výchově a vzdělávání občanů včetně utváření obsahu a metodiky systému jejich přípravy,

- se zapojuje do evropského a světového systému celoživotního vzdělávání.
- 2) V zájmu vytváření předpokladů k uskutečňování svého poslání spolupracuje Sdružení s organizacemi obdobného zaměření v Československu i v zahraničí.
- 3) Pro zabezpečení své činnosti zřizuje Sdružení hospodářská zařízení.

čl. IV

Členství

- 1) Členem Sdružení se může stát každý občan České republiky starší patnácti let.
- 2) Členství ve Sdružení vzniká na základě podání písemné přihlášky a jejím přijetím orgánem základní organizační jednotky.
- 3) Člen může být organizován jen v jedné základní organizační jednotce.
- 4) Členství zaniká:
 - vystoupením, a to na základě písemného oznámení orgánu základní organizační jednotky,
 - úmrtím,
 - vyloučením.

čl. V

Práva a povinnosti členů

- 1) Členské právo:
 - podílet se na činnosti Sdružení,
 - volit a být volen do orgánů Sdružení,
 - být informován o činnosti Sdružení,
 - využívat výhody člena Sdružení včetně práva na přednostní zařazení do seminářů a dílen pořádaných republikovým státním odborným zařízením a odbornými regionálními zařízeními,
 - získat přednostně předplatné na odborné publikace a další materiály vydávané odbornými regionálními zařízeními,
 - přispívat do informačního zpravodaje,
 - na pomoc a ochranu při uplatňování svých zájmů v rámci poslání Sdružení.

2) Člen má povinnost:

- dodržovat stanovy a usnesení orgánů Sdružení,
- platit zápisné a roční členské příspěvky,
- vyvíjet činnost v oblasti dramatické výchovy a soustavně se v této oblasti vzdělávat,
- podílet se na plnění poslání a úkolů Sdružení,
- svědomitě a čestně vykonávat funkce v orgánech Sdružení.

čl. VI

Organizace

- 1) Organizace Sdružení se řídí zásadami demokracie.
- 2) Všechny orgány jsou voleny, rozhodují kolektivně, za svou činnost odpovídají zastupitelským sborům, které je zvolily.
- 3) Základní organizační jednotkou Sdružení je regionální sekce. Regionální sekce vzniká na základě územního členění.
- 4) Nejvyšším orgánem Sdružení je valná hromada delegovaných zástupců regionálních sekcí.

čl. VII

Regionální sekce

- 1) Regionální sekce je právnickou osobou.
- 2) Orgány regionální sekce jsou:
 - sněm,
 - rada,
 - revizor.

čl. VIII

Sněm regionální sekce

- 1) Sněm je nejvyšším orgánem regionální sekce.
- 2) Sněm tvoří členové regionální sekce.
- 3) Sněm se schází podle potřeby, nejméně však jedenkrát ročně.
- 4) Sněm
 - určuje sídlo regionální sekce,
 - projednává zásadní otázky řízení regionální sekce,
 - stanoví úkoly regionální sekce pro příští období,

- projednává a schvaluje zprávu o činnosti rady regionální sekce,
 - schvaluje rozpočet regionální sekce,
 - volí na dobu tří let tříčlennou radu regionální sekce a odvolává ji,
 - volí na dobu tří let revizora regionální sekce a odvolává jej,
 - volí delegáty na valnou hromadu Sdružení.
- 5) Sněm je způsobilý se usnášet, je-li přítomna dvoutřetinová většina členů regionální sekce.

čl. IX

Rada regionální sekce

- 1) Rada řídí činnost regionální sekce v období mezi zasedáními sněmu, schází se podle potřeby.
- 2) Rada zejména:
 - volí ze svého středu předsedu,
 - usměrňuje činnost členů regionální sekce, napomáhá rozvoji jejich činnosti,
 - plní usnesení sněmu regionální sekce,
 - svolává sněm; svolává jej vždy, požádá-li o to nejméně jedna polovina členů regionální sekce,
 - připravuje podklady pro jednání sněmu regionální sekce,
 - projednává a schvaluje plán činnosti a rozpočet rady a roční uzávěrky hospodaření a správy majetku,
 - jmenuje profesionálního pracovníka rady - sekretáře.

čl. X

Revizor

- 1) Revizor vykonává dohled nad hospodařením rady. O výsledku práce informuje radu a navrhuje jí opatření.
- 2) Kontroluje činnost regionální sekce, upozorňuje na zjištěné nedostatky a podává návrhy na jejich řešení.
- 3) Vypracovává zprávu o výsledcích revizní a kontrolní činnosti za celé funkční období a předkládá ji sněmu regionální sekce.
- 4) Za svoji činnost odpovídá sněmu regionální sekce.

čl. XI

Nejvyšší orgány Sdružení

- 1) Nejvyššími orgány Sdružení jsou:
 - valná hromada,
 - koordinační rada,
 - revizní skupina.
- 2) Úkolem nejvyšších orgánů Sdružení je usměrňovat činnosti všech organizačních jednotek Sdružení v souladu s jejich stanovami a platnými předpisy.

čl. XII

Valná hromada

- 1) Valná hromada je nejvyšším orgánem Sdružení. Valnou hromadu tvoří delegáti zvolení na zasedáních sněmů regionálních sekcí. Valná hromada se schází nejméně jedenkrát ročně.
- 2) Valná hromada zejména:
 - schvaluje program a jednací pořádek zasedání,
 - projednává a schvaluje zásady činnosti Sdružení,
 - projednává a schvaluje návrh stanov Sdružení, resp. jejich změny,
 - projednává a schvaluje zprávu o činnosti koordinační rady,
 - na dobu tří let volí pětičlennou koordinační radu,
 - na dobu tří let volí tříčlennou revizní skupinu,
 - odvolává členy koordinační rady a revizní skupiny.
- 3) Valná hromada je schopna se usnášet, je-li přítomna dvoutřetinová většina delegátů.

čl. XIII

Koordinační rada

- 1) Koordinační rada řídí činnost Sdružení v období mezi zasedáními valné hromady. Schází se podle potřeby.
- 2) Koordinační rada zejména:
 - volí ze svého středu předsedu, který koordinační radu zastupuje navenek,
 - jmenuje tiskového mluvčího Sdružení pro styk se sdělovacími prostředky,

- jmenuje profesionálního pracovníka koordinační rady - tajemníka,
 - zabezpečuje usnesení valné hromady a usměrňuje činnost Sdružení v období mezi zasedáními valné hromady,
 - svolává valnou hromadu a stanoví počet delegátů z jednotlivých regionálních sekcí; valnou hromadu svolává vždy, požádá-li o to alespoň jedna polovina členů Sdružení,
 - vydává organizační řád, vypracovává a schvaluje vlastní rozpočet a roční uzávěrku o hospodaření,
 - zřizuje podle potřeby profesní pracovní skupiny,
 - svolává minimálně dvakrát ročně shromáždění předsedů rad regionálních sekcí; toto shromáždění je poradním orgánem koordinační rady.
- 3) Koordinační rada je způsobilá usnášet se, je-li přítomna nadpoloviční většina jejich členů.
- 4) Koordinační rada zřizuje a ruší hospodářská zařízení a schvaluje jejich statuty.

čl. XIV

Revizní skupina

- 1) Revizní skupina kontroluje činnost koordinační rady a regionálních sekcí z hlediska plnění povinností a úkolů stanovených právními předpisy, stanovami a usneseními orgánů Sdružení. Upozorňuje koordinační radu na zjištěné nedostatky a podává návrhy na opatření.
- 2) Vypracovává zprávu o výsledcích revizní a kontrolní činnosti a předkládá ji valné hromadě.
- 3) Ze svého středu si volí předsedu. Je způsobilá se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina členů.
- 4) Přeseda revizní skupiny se zúčastňuje všech zasedání koordinační rady.

čl. XV

Zásady hospodaření

- 1) Sdružení hospodaří na zásadě samofinancování.
- 2) Hospodaření Sdružení se řídí rozpočty.

3) Sdružení hospodařů

- s příjmy, které tvoří členské příspěvky, zápisné, výnosy z vlastní činnosti, dotace a dary,
- s nemovitým a movitým majetkem ve vlastnictví Sdružení.

čl. XVI.

Hospodářská zařízení

- 1) K zabezpečení hospodářské činnosti Sdružení může zřizovat koordinační rada hospodářská zařízení.
- 2) Hospodářská zařízení jsou právními osobami.
- 3) Vnitřní organizaci hospodářského zařízení, způsob jeho řízení a činnosti upravuje statut hospodářského zařízení.
- 4) Koordinační rada svěřuje hospodářskému zařízení část majetku Sdružení do správy. Hospodářské zařízení nakládá s tímto majetkem v souladu s plněním svých úkolů a má za něj majetkovou odpovědnost.
- 5) Na žádost rady regionální sekce může koordinační rada zřídit hospodářské zařízení regionální sekce. V tomto případě se přiměřeně použije ustanovení čl. XVI. odst. 4 s tím, že práva a povinnosti přecházejí na radu regionální sekce, kromě práva zrušit hospodářské zařízení.

čl. XVII

Zrušení a likvidace Sdružení

O zrušení a způsobu likvidace Sdružení rozhoduje valná hromada dvoutřetinovou většinou hlasů všech zvolených delegátů.

SEZNAM ODBORNÍKŮ

(praktiků, teoretiků a metodiků) na dramatickou výchovu (tvořivou dramaturgii) dětí a mládeže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

PRAHA

Hana Budínská, Ústřední dům dětí a mládeže, Havlíčkovy sady 58, 120 00 Praha 2, tel. 736051-3, 6911258
Šárka Štembergová-Kratochvílová, U Mrázovky 16, 150 00 Praha 5
Soňa Pavelková, Koubkova 5, 120 00 Praha 2
Ljuba Fuchsová (LŠU), Na zvonice 4, 140 00 Praha 4
Radka Svobodová (LŠU), Na viničkách 2237, 152 27 Praha 5-Radotín
Jaroslav Provazník (KCDV DO ÚKVČ), Zvonková 2640,106 00 Praha 10
zam. 534848,534841
Radim Svoboda, Na viničkách 2237, 152 27 Praha 5 - Radotín
Nina Petrasová (MŠ), K lánu 498/6, 160 00 Praha 6-Vokovice,
tel. zam. 3120526
Helena Švandová (MŠ), Ciolkovského 855, 161 00 Praha 6-Ruzyně
Iřena Černá (MŠ), MŠ Malovická 2751, 141 00 Praha 4-Spořilov,
tel. 763020
Mirka Vydrová (ZŠ), Šmeralova 19, 170 00 Praha 7
Hana Panenková (MŠ), MŠ Italská 30, 120 00 Praha 2
Vlasta Gregorová (MŠ), MŠ Na dlouhém lánu 336/57, 160 00 Praha 6
- Nebušice, tel. 368737
Dana Haaseová (MŠ), Nad tratí 13, 160 00 Praha 6-Vokovice
Eva Zajícová (ZŠ), ZŠ U Santošky, 150 00 Praha 5-Smíchov,
tel. 546830
Jarmila Kerlická, Kladenská 29, 160 00 Praha 6
Věra Dřevíková (LŠU), LŠU Trhanovské nám. 100 00 Praha 10
- Hostivař
Anna Švecová (LŠU), Krátká 26, 100 00 Praha 10-Strašnice

Odborné a metodické konzultace

Koordináční centrum pro dramatickou výchovu - divadelní oddělení ÚKVČ, Blanická 4, 120 00 Praha 2 (Jaroslav Provazník), tel. 534848, 534841-5
Středisko dramatické výchovy - KD Stodůlky, Kovářova 1615, 155 00 Praha 5-Stodůlky, tel. 7981080, 7981199 (Štěpán Filčík, Dana Taubrová)
Eva Machková, Slunná 27, 162 00 Praha 6
Zdena Josková, Křejského 1508, 149 00 Praha 4-Chodov

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Jiřina Lhotská (LŠU), Jarošova ul., 276 01 Mělník
Juliana Jedličková, Hakenova 690, 278 00 Kralupy n.Vltavou
Krista a Jiří Bláhovi(LŠU), Palackého 40, 295 01 Mnichovo Hradiště
Alena Malá (ZŠ), ZŠ Štěchovice

Odborné a metodické konzultace

Středočeské krajské kulturní středisko, Zborovská 11, 150 66 Praha 5-Smíchov, tel. 512 2678, 512 2679 (Eva Žáčková, Milan Strotzer)
Okresní kulturní středisko Mělník, Dukelská 2504, 276 01 Mělník, tel. 0206/2226 (Juliana Jedličková)

SEVEROČESKÝ KRAJ

Jana Vobrubová (LŠU), Dobrovského 2, 460 00 Liberec III
Eva Kaderková (LŠU), Gottwaldova 2116,438 01 Zatec
Libuše Hájková (LŠU), Dvořákova 4, 466 01 Jablonec n.Nisou
Azalka Horáčková (ZŠ), Vodňanská 602/4,460 14 Liberec 14

Odborné a metodické konzultace

Jana Vobrubová, Dobrovského 2, 460 00 Liberec III

ZÁPADOČESKÝ KRAJ

Jiří Oudes (LŠU), 3. LŠU Vejprnická 80, 300 00 Plzeň, tel. 019/280468
Iřena Konývková (LŠU), Kollárova 1126/10, 363 01 Qszrov n.Ohří

Eva Douchová (LŠU), Kamenná 20, 350 01 Cheb
Dana Jandová (LŠU), Staniční 12, 312 11 Plzeň
Jaroslav Řezáč (SPgŠ), SPgŠ Stříbro

JIHČESKÝ KRAJ

Jiří Pokorný, J. Ježka 4, 370 06 České Budějovice
Eva Horáková, Parkán 116, 381 01 Český Krumlov, tel. zam. 0337/2185
František Zborník (PF), Kodádkova 476, 389 01 Vodňany, tel. zam. 038/37 452
Miroslav Slavík (LŠU), Nová 574, 373 44 Zliv
Jaroslava Krčková (LŠU), Větrná 30, 370 05 České Budějovice
Josef Brůček, 391 72 Sudoměřice u Bechyně, tel. zam. 0361/ /96731-2
Blanka Rožánková, Plešivecká ul.,381 01 Český Krumlov
Marie Husinecká(LŠU), LŠU Písek, PSČ 397 01, tel. zam.0362/ /4875
Radka Zborníková-Mašatová, Kodádkova 476,389 01 Vodňany
Jana Procházková (LŠU), Bavorovská 699, 389 01 Vodňany
Radka Habartová (MŠ), MŠ 391 72 Sudoměřice u Bechyně
Vlasta Zumrová, Městské kulturní středisko, 383 01 Prachatice,
tel.zam. 0338/22563
Jaroslav Kubeš (LŠU), LŠU Volyně
Stanislava Kočvarová, nám. Míru , 370 01 České Budějovice
Marie Poesová (ZŠ), Svobody 1030, 379 01 Třeboň
Zuzana Jirsová (MŠ), 6.MŠ Jáchymova, Jindřichův Hradec, tel. zam. 0331/3478

Odborné a metodické konzultace

Středisko dramatické výchovy - Krajské kulturní středisko-Pedagogická fakulta, KKS, Norberta Frýda 14-16, 370 00 České Budějovice, tel. 038/345 01 (Jiří Pokorný)
Okresní kulturní středisko Český Krumlov, Rybářská ul., 381 01 Český Krumlov, tel. 0337/2185, 3705 (Eva Horáková)
Okresní kulturní středisko České Budějovice, 370 00 Č.B., tel. 038/35 004 (Miroslav Slavík)

VÝCHODOČESKÝ KRAJ

Libuše Nováková (LŠU), Revoluční 180, 517 21 Týniště n.Orlicí
Olga Strnadová (LŠU), 28. října 792, 564 01 Žamberk
Jan Merta, Na drahách 331, 500 09 Hradec Králové
Josef Mlejnek (ZŠ), 566 01 Vysoké Mýto 506/IV
Josef Tejkl (LŠU), Marxova 1544, 500 06 Hradec Králové
Nina Martínková (LŠU), LŠU Pardubice-Polabiny, 530 09
Hana Dušková, Letohrad 694
Hana Bahenská (LŠU), LŠU Dašická ul., Pardubice
Michal Zahradník (LŠU), LŠU Dašická ul. Pardubice
Petra Zahradníková - dtto
Ema Zámečnicková (LŠU), LŠU Na Střezíně, 500 00 Hradec Králové
Zdeněk Dlabola (LŠU), LŠU Týniště n. Orlicí, PSČ 517 21
Zdeněk Petržela, Engelsova 11, 568 02 Svitavy
Jana Vykydalová, OKS Svitavy, PSČ 568 02
Eliška Kubátová, U Šlapánky 294, 580 03 Havlíčkův Brod
Jaroslava Čadílková, LŠU Moravská Třebová
Blanka Šefrnová (LŠU), LŠU Svitavy, PSČ 568 02; Nádražní 10, 568 02 Svitavy
Hana Voříšková (LŠU), LŠU Choceň
Iřena Truhlářová (LŠU), LŠU Vysoké Mýto, PSČ 566 01

Odborné a metodické konzultace

Krajské kulturní středisko,Gagarinova 844, 500 00 Hradec Králové, tel. 049/445 66 (Mirka Císařová)
Alena Exnarová, Protifašistických bojovníků 626, 500 02 Hradec Králové
Okresní kulturní středisko Svitavy, PSČ 568 02 (Jana Vykydalová)

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Dana Svozilová, Pernštejnská 5, 600 00 Brno, tel. zam. 05/747555

Silva Macková, Kalvodova 25, 600 00 Brno, tel. zam. 05/747555

Jindra Delongová, Kalvodova 25, 600 00 Brno 2

Petr Žák (LŠU), Pohraniční stráž 31, 669 02 Znojmo

Ludmila Dohnálková (ZŠ), 696 03 Dubňany čp. 399

Jaroslav Dejl (ZŠ), ZŠ Gagarinova, 674 01 Třebíč; Lidická 839,
674 01 Třebíč

Miroslav Obrátil, Dům dětí a mládeže města Brna, Lidická ul.,
600 00 Brno

Jana Faitová (LŠU), Čapkova 41, 602 00 Brno; LŠU Antonínská,
Brno

Jana Křenková (LŠU), Na pratech 19, 251 84; LŠU Doležalovo
nám., 591 01 Žďár n. Sázavou

Jan Roubal (LŠU), LŠU Prostějov

Odborné a metodické konzultce

Středisko dramatické výchovy - Dům dětí a mládeže města Brna,
Lidická ul., 600 00 Brno, tel. 05/74 75 55 (Dana Svozilo-
vá, Silva Macková, Miroslav Obrátil)

Krajské kulturní středisko, Ptašinského 9, 6002 00 Brno,
tel. 05/747580 (Bedřich Kramář)

SEVEROMORAVSKÝ KRAJ

Milada Mašatová (LŠU), Polská 4, 771 02 Olomouc

Eva Polzerová, Prostřední 739, 725 25 Ostrava-Polanka n.O.

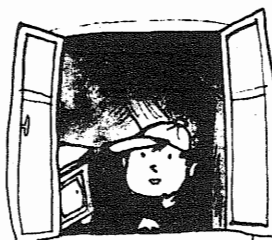
Věra Pánková (LŠU), Fibichova 11, 772 00 Olomouc

Alexandr Rychecký + Petra Rychecká, Dvořákova 12, 700 00
Ostrava

Aloisie Němcová (ZŠ), 5. května 1352, 756 61 Rožnov p. R.
Hana Dluhošová (učni), Havlíčkova 225, 742 83 Klimkovice

Odborné a metodické konzultace

Krajské kulturní středisko, Varenská 51, 709 46 Ostrava,
tel. 069/56 341 (Alexandr Rychecký)

O KOŘENECH, KTERÉ PROROSTLY BETONEM

Vždycky, když jdu parčíkem pod baštou sv. Ludmily na Hradčanech, potěším se pohledem na roztodivné vybouleniny betonové cestičky vroubené několika starými kaštany. Někde je jen mírně zvlněná, někde už jako pupen před prasknutím, a jinde docela vydutá a popraskaná. V tom, jak důsledně, prostě a jednoznačně přemáhají kořeny i betonový beton, je celá moudrost přírody, a tedy velká naděje.

Když bylo mému synovi osm let, dovedla jsem ho do dřevěné klubovny u tenisových kurtů, kterou měl půjčenou tábornický oddíl při Spartaku Dejvice. Z první schůzky si přinesl zápisník, kam svým roztřeseným písmem napsal sedm zásad tohoto společenství. Jedna z nich zní: Buď přítelem všech lidí dobré vůle. A poslední: Buď čistý v myšlenkách a činech.

Na letním táboře, kam jsme byli s ostatními rodiči na dva dny pozváni, nás uvítalo hýkání oslíka Charlieho, který se pásal mezi půlkruhem stanů a třemi indiánskými týpkami. Udělali si je starší kluci; v jednom zřídili kovárnu, v dalších bydleli ti, kdo už neměli prázdniny a chtěli aspoň pár dní pobýt s kamarády. Z tohoto oddílu se totiž nevyrostá. Kluci zůstávají spolu, i když je jim patnáct, dvacet i víc. Organizují si hory, vody, diskusní večery se zajímavými lidmi a někteří z nich vedou ty menší. Večer u táboráků předával jeden ze zakladatelů oddílu zvaný Gigant klukům, kteří do něj přišli ve třetí třídě a teď končili vysokou školu, jako promoční dar Seifertovy vzpomínky.

Uplynulo šest let. Pár dalších dostalo své Seiferty, můj syn je už poradce a začíná předávat nováčkům to, co ho naučilo soužití v téhle komunitě. Činnost v oddílu se pro něj stala způsobem života, základem celoživotních přátelství, nenásilnou školou morálky a etiky, praktickým návodem, jak žít v harmonii s přírodou i s bližními.

Oddílů tohoto typu, oficiálně zvaných Turistické oddíly mládeže, je v současné době jen v Čechách a na Moravě 1023. Zrodily se díky lidem, kteří se nevzdali po zrušení Junáka v roce 1948, ani podruhé, když byl zrušen jeho start do let paradoxně zvaných

období normalizace. 2.12.1989 založili Junáka znovu. Upřímně se z toho s nimi radujeme a vzpomínáme na ty, kdo se nedožili.

Když jsem před dvěma lety přijela do Kaplice na přehlídku dětských divadelních souborů, objala mě atmosféra, která se hodně podobala té s krycím názvem tábornická. Překvapila mě vysoká úroveň seminářů, pořádaných pro vedoucí souborů: otevřené diskuse, které by mohly závidět profesionálové. Nikomu nešlo jen o představení na ukázkou. Cesta je pro ně důležitější než výsledek. Děti se v souborech učí především pocítit jeden druhého, navázat dialog beze slov, vyjít ze sebe a umět se k sobě vrátit, bohatší o nové vztahy. Zvláště mimopražské soubory spolu žijí nejen při zkouškách, ale i o víkendech i prázdninách. Možná že pro někoho z nich se divadlo později stane i povoláním. Pro všechny je však čas tvůrčí činnosti s přáteli vkladem, ze kterého budou čerpat celý život.

Zmínila jsem se zde o dvou aktivitách, které znám trochu zblízka. Ale mé zamyšlení zahrnuje přirozeně i všechny další kroužky a seskupení s náplní od sportovní přes uměleckou až k technické či přírodovědné, které mají společného jmenovatele, vedou je osobnosti, lidé vysokých morálních kvalit, kteří zcela přirozeně, bez nároku na ocenění či dokonce slávu, cítí povinnost předat to nejlepší, co v nich je. Svými zásluhami se neholedbají i z důvodů konspirativních. Dobře vědí, že není radno na sebe upozorňovat. Stejně se mnozí z nich menší či větší perzekuci nevyhnuli.

A tak zatímco se navenek zdálo, že je většina dětí plně vytížena lovením pionýrských plamenů prostřednictvím partyzánského samopalů, lapání narušitelů ve spolupráci s pohraničnickými či hrátkami vojenskými pod patronací (a čepicemi) ČSLA, rozsvítili nenápadní lidé desítky tisíců mladých lidí, kteří pak opět zcela přirozeně ovlivňují dál své okolí. Lhostejno, zda se to dělo v rámci Osvětových besed, sportovních klubů, Lidové konzervatoře nebo pionýrské organizace. Na hlavičce čerta záležití, důležitá je vždy hlava. A srdce.

Ty nechyběly nikomu z těch, kdo konali a konají tu pithartovskou drobnou každodenní práci pro naše děti, pro obecenství. V součtu znamená obrovský morální náboj, bez něhož by těžko došlo

k tomu, co právě s takovou radostí a úžasem prožíváme.

Byla udržena souvislost staleté národní tradice. Kořeny stromu, šlechtěného generacemi, neuschly, ale pomalu, postupně a neústupně roztrhaly i beton, kterým je zalili.

Všem, kdo se o to zasloužili, se dnes chci poklonit s velikou vděčností a úctou. Myslím, že nebudu sama.

(Lidová demokracie 5. ledna 1990, str. 12) Jana Knitlová

POKUSNÍ KRÁLÍCI

Jedna "předlistopadová": Víte, jaký je rozdíl mezi vědou u nás a ve vyspělých zemích? Ve vyspělých zemích dělají pokusy nejdříve na zvířatech...

Pracuji s dětským dramatickým kolektivem. Už dlouho. Mám v souboru děti od 5 do 17 let, je jich přes třicet. Protože většina z nich chodí do základní školy, chci psát hlavně o nich mimo jiné také pro to, že v tomto "polistopadovém" dění vysokoškoláci ukázali, že se o sebe dokážou postarat sami. Mnohde jim zdatně sekundují středoškoláci, ale děti ze základní na to ve většině případů nemají.

A přesto - problémů je tam snad víc, než kde jinde. Pro mou práci je důležité dokonale děti znát, proto se o to snažím. Jaké vlastně jsou?

- JSOU PŘETÍŽENÉ. Přetížené oblundně předimenzovanými učebními osnovami, kde je - troufám si tvrdit - polovina učiva zbytečná, nepravdivá a zastaralá. Mívají často i pět domácích úkolů denně, což spolu s dnes již nezbytnou domácí přípravou na druhý den znamená další hodiny prosezené spolu s těmi školními nad učením. Kde jsou ty naše časy, kdy jsme mohli po příchodu ze školy jít ven, večer udělat domácí úkol, připravit si učebnice a příprava byla hotová. Dnes dochází k opačnému jevu: učitelé zadají dětem, co se mají doma naučit, a ve škole to pouze vyzkouší. Je to pohodlnost, nedostatek času nebo promyšlená koncepce? Místo promyšleného pedagogického působení, komunikace a dialogu ve škole jsou rodiče odsouzeni k tomu, aby po večerech, ve svém volném čase (a ve volném čase dětí) dělali s dětmi to, co už sami dávno zapomněli nebo naštěstí se nikdy neučili.

U mnoha rodičů to zákonitě vede k zlosti a odnesou to zase - děti. Ony mohou za to, že látku neovládají. Připočteme-li k tomu zájmovou činnost dětí a mnohdy "povinně zájmovou činnost", jako jsou "nepovinné" předměty, jazyky, LŠU, kroužky, dobrovolně povinná spartakiáda, dobrovolně povinný Pionýr - mnoho toho volného času opravdu nemají.

- JSOU NEUROTICKÉ. Neustálé napětí, tlak, narůstající povinnosti, systém příkazů, zákazů a nařízení, známky... Domnívám se, že klasifikační stupnice byla původně určena k motivování žáka a zároveň k jakémusi orientačnímu "změření" úspěšnosti jeho školního života. Dneska je to trest. My známkami neměříme, ale trestáme za to, co dítě neumí. Má-li špatné výsledky, "napálíme" mu špatnou známku, protože předpokládáme, že rodiče za špatnou známku připraví postih, který dítě zasáhne tak, aby si to pro příště pamatovalo. A tak to někteří rodiče řeší zákazem "vycházek", zákazem televize, u nás zákazem dramaťáku. Jsou tací učitelé, kteří na schůzce s rodiči přímo rodiče k zakazu docházky do dramaťáku vybízejí. To proto, že těch deset hodin týdně vážně ohrožuje studijní výsledky dětí (z toho je sedm hodin o víkendech), nebo to má být vydírání? Jsou tací rodiče, kteří mi řeknou, že dítěti budou muset zakázat na nějaký čas dramaťák, protože to je jediné, co na ně platí... Neuvědomují si, že stejně jako ostatní útvary mimoškolní činnosti mám nějakou koncepci, plány, které mohou svými zákazy narušit, ale chápu je. Je to to nejjednodušší a my všichni jsme si zvykli ulehčovat si vlastní úlohy, ať už je to v zaměstnání, občanském životě, nebo v rodině. A což teprve když rodiče mnohdy neobjektivně trvají na tom, že z jejich dětí bude génius za každou cenu! Přesto - že nemají předpoklady obrovské množství látky zvládnout, jsou k tomu nuceny a výsledky se brzy dostaví: averze vůči škole, hledání cesty nejmenšího odporu (ošidit, co se dá), stressy, psychické i zdravotní obtíže.

- JSOU NESOUSTŘEDĚNÉ, roztěkané, povrchní. Ve Skandinávii například vyučují žáky v tzv. blocích. Učitel s dětmi třeba týden probírá jeden předmět. Je to profesionál, takže ví, jak se připravit; do výuky kromě "hlavní látky" včleňuje i množství látky z dalších oborů. Často se stává, že děti z takové výuky ani nechtějí domů - i přes to, že tam mají velmi přísně oddělenou dobu volna dětí a toto volno respektují. My jim předkládáme hodinu matematiky, potom hodinu dějepisu, potom hodinu ruštiny a tak pořád dokola. Co předmět - to jiný učitel, to jiný komunikační přístup, jiné nároky. Individuální znalost osobnosti každého dítěte při množství dětí na jednoho učitele a množství tříd, které jeden učitel učí, je minimální. Dítě se nesnaží do látky proniknout, snaží se splnit nároky, které učitel má. A to je rozdíl.

Stejně jako ve výuce se naučí přelétávat z jednoho tématu na druhý, jdou po formě a ne po obsahu věci.

Ze školy se vytratila komunikace, dialog. Provokují-li učitelé dialog, jako tomu bylo například po listopadových událostech a mnoho z nich ještě nevědělo, na čí straně vlastně mají být, je tento dialog nerovnocenný a brzy se změnil opět v monolog učitele, který si je vědom své převahy. Nebo že by to byl záměr? V oněch listopadových besedách na nesmělé dětské hlásky nakonec mnozí vytáhli křik a výhrůžky, protože se najednou nějak nedostávalo argumentů...

Naši přátelé z londýnského "Dramacentra", organizace, která se zabývá výzkumem úspěšnosti výuky dětí základních škol metodami dramatické hry, byli našimi základními školami upřímně vyděšeni - a to byli, jak už je u nás zvykem, zavedeni do předem vytipovaných a prověřených škol. Pořád se dovolávali našeho Komenského a přítomní Češi jakoby netušili, o čem je řeč. Oni neznají známkování - oni podněcují v dětech to, na co "mají", rozvíjejí jejich přednosti a vychovávají osobnosti, ne osoby.

Citovali nám parafrázi Komenského výroku, podle něhož se řídí:

- řekni mi něco a já to zapomenu
- ukaž mi něco a já si to budu pamatovat
- dovol mi, abych si to vyzkoušel na vlastní "kůži" a já to budu ovládat.

Byli vyděšeni našimi zvláštními školami a vyrovnávacími třídami. Oni je neznají.

V současné době jsou připravovány návrhy nové koncepce základních škol. Podílíme se na nich i my z dramatických center, která vznikla zatím v Brně, Praze, Olomouci a Českých Budějovicích. Ve spolupráci s pedagogickými fakultami a vytipovanými školami experimentálně vyučujeme metodami dramatické hry. Výsledky, které máme, nás naplňují optimismem, protože zatímco u nás se o tom jen šušká, jinde ve světě je to dávno samozřejmé.

Upřímně doufám, že v dnešní době, kdy se začíná zcela vážně mluvit i o soukromých a církevních školách, kdy se snad budeme konečně učit i od těch, kteří jsou dávno dál než my, se dostane taky na děti. Je to otázka - jak dlouho bude trvat, než se nová škola dostane do praxe a jestli ti, kteří dnes ve školství jsou a stávali se v poslední době "nástroji" téměř nedotknutelné mašinerie na výrobu absolventů, budou schopni pracovat jinak. V každém případě se toho pravděpodobně dnešní generace školáků již nedočká a toho je mi líto. Připadali mi totiž právě jako ti pokusní králíci, na kterých se zjišťuje, co si nechají líbit, co vydrží a jaké má to či ono výsledky...

Mirek Slavík

CESTA K DEMOKRATIZACI ŠKOLSTVÍ

motto: Co sám nechceš, nečiň jinému,
říkal kantor žáku kdesi,
tahaje ho za pačesy...

(Karel Havlíček Borovský)

Demokratizace školství - pojem konečně diskutovaný. Prvním krokem ze strany učitelů by mělo být ujasnění si vlastního vztahu k dítěti, probuzení či upevnění vnitřní schopnosti brát dítě jako partnera - rovnocenného spoluhráče, který má svá práva. My, dospělí, bychom měli tato práva ctít, a to proto, že to tak cítíme, ne pouze proto, že se to tak začíná chtít. V každém dítěti bychom měli vidět své vlastní nebo sebe před léty, v časech nejkrásnějších. Respektovat dítě jako rovnocennou bytost na této planetě, jít s ním cestou společných zážitků, objevování, fantazie, cestou legrace a porozumění. Cestou, jejíž zásady jsou shrnuté pod názvem dramatická výchova.

Dramatizace školství - pojem, který se konečně skloňuje ve všech pádech a nechybí při žádné diskusi mezi profesionály i laiky. To proto, že bytostně souvisí s každým z nás a měl by být základem pro demokratizaci celé společnosti. V systému školství je mnoho chyb, základní problém spočívá patrně v pojetí a podávání vzdělání. Z toho vyplývají i pochybné postoje dětí k učení a ke škole. Tady je chyba asi nejmarkantnější - chodí do školy, aby do sebe nasypaly kvanta informací, která záhy pro jiné zapomenou. Nechodí tam, aby se něco dověděly a pobavily se, ale chodí si tam pro známky - dobré i špatné. Touha po poznání se mění v honbu za dobrým vysvědčením a v tomto honu je dítě často loveno, nebo mírněji řečeno nachytáváno. Nutně pak u něho musí dojít k značnému posunu chápání hodnot, jedničky jsou snad nevědomky vyzdviženy nad veškeré morální kredity. A to rozhodně nevytváří půdu pro přátelství a demokracii - demokratické vztahy jak mezi dětmi, tak mezi učitelem a žákem.

Pochopí-li a vezme-li si za své učitel to, co bylo řečeno zpočátku, vydá-li se cestou dramatické výchovy, která obohacuje

obě strany , pak nebude volat po obnovení klasifikace už od první třídy. Místo pomocníků schovaných do známek a razítek zvolí dobrou vůli a pedagogický um. A s jejich pomocí se vydá už od začátku cestou demokracie.

Zuzana Jirsová,
Jindřichův Hradec

MÓDNÍ VLNA? MOŽNOST VLASTNÍ CESTY!

V Učitelských novinách mě zaujal článek (Možnost vlastní cesty) o dramatické výchově. A protože vyzývá čtenáře k reakci, diskusi, ozývám se nesměle i já.

Jsem učitelka MŠ, dramatickou výchovu vnáším systematicky do práce s dětmi asi sedm let, nadchla jsem se pro ni po prvním semináři, který na toto téma na Loutkářské Chrudimi dělal Jiří Oudes. Vyhledala jsem si doma literaturu, zvláště Miloslava Dismana (Receptář dramatické výchovy - pozn. red.) a paní Machkovou (Eva Machková: Zásobník dramatických her, cvičení a improvizací, OKS Praha-západ, Praha 1983 - pozn. red.) a číhala na další semináře, které přišly - manželé Bláhovi a vloni opět Jiří Oudes. Získané poznatky zúročuji ve své vlastní práci, mohu říci, že jsem až překvapena tím, jak děti dobře reagují, pokud s nimi pracuji systematicky (podařilo se mi vést tři roky třídu od 3 do 6 let, jinak se věnuji všem věkovým skupinám - docházím do každé třídy jednou za měsíc, své třídě se věnuji denně), jak bez zbytečných zákazů, příkazů lze právě pomocí dramatické výchovy u dětí rozvíjet vzájemnost, kontakt, pěkné vztahy, úctu ke kamarádství právě na základě vnitřní potřeby a vnitřního zdůvodnění. Kolektiv takto vedených dětí má jinou kvalitu, je to z nich cítit, dovedou se projevat jako osobnosti.

Myslím si, že dramatická výchova na mateřskou školu patří a bylo by chybou považovat ji jen za módní vlnu, na kterou se teď nabaluje hodně lidí. Je skutečně třeba se s ní seznámit a rozhodně se snažit ji na MŠ uplatnit. Výsledky jsou překvapující, a hlavně - kolik zažijí učitelky se svými dětmi radostných chvil z tvoření, samostatného myšlení a vzájemné pospolitosti. Kolik mají děti nápadů, nadšení a přitom už takovéto děti

dokáží být tolerantní. Mám dojem, že mi dramatická výchova pomohla odhalit skutečnost, že jsem děti v mnohém podcenila, protože s postupem času vidím, jaké mají možnosti, schopnosti, názory, když mohou reagovat na základě vnitřních pocitů a pochodů a když máme dostatek času děti "slyšet".

I když mé kvality nejsou takové jako Kristy Bláhové, uspořádala jsem pro učitelky Kroměřížska, které projevíly zájem, praktický seminář. Seznámila jsem je s účelem dramatické výchovy, během tří dnů si vyzkoušely různé hry s vědomím, k čemu jsou cíleny; závěrem obdržely minizásobníček dramatických her, cvičení a improvizací, které jsem vybrala od paní Machkové a Miloslava Dismana i ze zkušeností ze seminářů na Loutkářských Chrudimích. Seminář byl úspěšný v tom, že učitelky poznaly, jak mohou pracovat, protože i když v metodice literární výchovy je dramatická výchova zastoupena, v praxi s takovou metodikou málokterá učitelka pracuje. Jejich slovy: je prostě třeba vědět, jak na to, jak začít. Pak už nastupuje vlastní tvořivost a pedagogický takt, znalost svých dětí.

Vypsala jsem své vlastní zkušenosti a zkušenosti okresu Kroměříž, kde se každoročně setkáváme s učitelkami. Letos to bylo už poosmé na okresní Mateřince a tam zazní i nějaké slovo o dramatické výchově.

Věra Klechová,
Hulín

INSPIRACE

STŘEDISKO DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova se v současné době rozvíjí v několika liniích a v různých typech zařízení. Vedle souborů ZUC i v LSU, MŠ občas podobné metody využívají i někteří učitelé ZŠ, pracovníci domů dětí a mládeže a jiných výchovných zařízení.

Všichni, kteří se s dramatickou výchovou setkali, si uvědomují, že by zvláště v dnešní společenské situaci mohla být významným pomocníkem při koncipování nového způsobu vzdělávání a výchovy dětí a mládeže. Hlavní cíl - dramatickou výchovu všem dětem - můžeme začít úspěšně plnit teprve tehdy, najde-li všechno naše snažení společnou platformu, bude-li tato činnost různých oblastí a institucí koordinována, spojíme-li všichni své síly.

Z iniciativy divadelního oddělení ÚKVČ vzniká společné hnutí, které bude formulovat zásadní koncepční otázky. Nám jde spíše o organizaci v praxi, o model, který by propojoval všechny oblasti dramatické výchovy a plnil v daném regionu funkci metodickou a koordinační.

poslání střediska dramatické výchovy

METODICKÁ ČINNOST

1) Přímá práce s dětmi

V dopoledních hodinách pracuje středisko se třídami ZŠ (popř. i MŠ a SŠ), v odpoledních hodinách předpokládáme zájmovou činnost (kroužek, soubor, volná odpoledne dramatické výchovy).

Smyslem této práce je

- ověřování metod a postupů dramatické výchovy formou nabídkového programu školám,
- popularizace dramatické výchovy mezi učiteli,
- metodická pomoc učitelům, kteří se zajímají o dramatickou výchovu při realizaci náročnějších programů a projektů s jejich vlastní třídou,
- realizace programů a projektů pro učitele jiných předmětů, kteří si přejí probrat se svou třídou část učiva metodami dramatické výchovy.

2) Vzdělávání a další vzdělávání učitelů

Podle místa, kde se středisko nachází, může navázat spolupráci se školami, které vychovávají budoucí učitele a podílet se na jejich přípravě. Zároveň může středisko poskytovat těmto studentům příležitost k vykonávání pedagogické práce. Středisko se může podílet i na dalším vzdělávání zájemců z řad učitelů.

Tuto činnost může vykonávat ve spolupráci s

- pedagogickými fakultami v rámci oboru učitelství 1. stupně ZŠ se specializací na dramatickou výchovu, v budoucnu i pro obor dramatická výchova pro ZŠ a SŠ,
- filozofickými fakultami v rámci výuky na katedrách pedagogiky,
- SPgŠ při výuce předmětu dramatická výchova,
- institucemi, které se zaměřují na další vzdělávání učitelů (dnes pedagogické ústavy).

3) Individuální konzultace a metodická pomoc učitelům a výchovným pracovníkům

Středisko může pomáhat při přípravě jednotlivých lekcí dramatické výchovy, které potom učitel sám realizuje ve své třídě buď v budoucnu v předmětu dramatická výchova, nebo již dnes při využívání metod dramatické výchovy ve výuce jiných předmětů (literární výchova, dějepis apod.).

Stejně tak bude středisko poskytovat poradenskou službu při využívání metod dramatické výchovy ve volném čase dětí a mládeže (pro vedoucí zájmových kroužků ZŠ, pro dětské a mládežnické organizace apod.).

Pokud vejde v platnost státní zkouška z dramatické výchovy, bude středisko poskytovat konzultace i k této zkoušce.

4) Ediční činnost

Podle svých možností bude středisko vydávat vlastní i přejeté materiály o dramatické výchově a zaměří se i na vydávání metodických materiálů vzniklých z praxe učitelů na školách a ve výchovných zařízeních.

KOORDINAČNÍ ČINNOST

Středisko dramatické výchovy zahrnuje svým působením všechny oblasti, v nichž je dramatická výchova využívána, plní tak funkci koordinace a vzájemné informovanosti:

- získává přehled o situaci v určitém regionu,
- zprostředkovává kontakt mezi pracovníky dramatické výchovy (učiteli, výchovnými pracovníky, vedoucími souborů atd.) navzájem,
- zprostředkovává kontakt mezi studenty PedF VŠ a SPgŠ na jedné straně a školami (MŠ, ZŠ, SŠ) na straně druhé (možnosti vykonávání pedagogické praxe studentů, nabídka absolventů pro školy, které mají zájem o zavedení dramatické výchovy do výuky apod.),
- vytváří okruh externích pracovníků a zprostředkovává jejich zapojení do výuky na VŠ, SPgŠ, do lektorské činnosti v dalším vzdělávání učitelů a výchovných pracovníků,
- v případě zavedení státní zkoušky z dramatické výchovy zprostředkovává kontakt se zkušební komisí a pomáhá při přípravě na zkoušku,
- distribuuje metodické materiály.

organizace střediska dramatické výchovy

Střediska dramatické výchovy (SDV) mohou vznikat všude tam, kde jsou k tomu vhodné podmínky. V dané situaci není důležité, zda je budou zřizovat domy dětí a mládeže, kulturní střediska nebo budou samostatnými zařízeními odboru školství NV nebo např. detašovaným pracovištěm pedagogické fakulty.

Upozorňujeme na nejschůdnější cestu: Pokud již někde je pracovník nebo pracovníci, kteří působí částečně vedle svých dalších pracovních povinností i v oblasti dramatické výchovy, mohou se zasadit o to, aby při probíhajících změnách ve společnosti a ve sféře kultury a školství zvláště koncipovali svou pracovní náplň do budoucna tak, aby vytvořili základ střediska. Není vůbec nutné, aby středisko vznikalo teprve tehdy, bude-li schopno plnit všechny navrhované funkce (nehledě na to, že např. oblast spolupráce s PedF a SPgŠ závisí na umístění střediska). Domníváme se, že každé SDV si vytvoří svou vlastní náplň práce, bude mít svou specifikou (např. ve Velké Británii existují střediska zaměřená na mentálně postižené děti, střediska zaměřená na doškolovací akce pro učitele atd.). I v daleké budoucnosti, kdy, jak doufáme,

bude dramatická výchova postupně zaváděna do výuky na všech typech škol, bude i dále plnit SDV svou funkci. Naopak jsme přesvědčeni, že bude ještě více využíváno učiteli a výchovnými pracovníky (např. při přípravě a realizaci náročnějších programů a projektů).

Má-li SDV plnit své hlavní poslání - tj. metodickou funkci, nevyhne se přímé práci s dětmi. V té vidíme dokonce podstatu, základ veškeré činnosti. Pro tuto práci nutně potřebujeme prostor - dostatečně velkou místnost, kterou je možné variabilně využívat (pohybové činnosti ale i malování barvami). Vybavení místnosti lze doplňovat postupně a vycházet přitom přímo z potřeb vlastní praxe. V ideálním případě disponuje SDV i technickým vybavením (magnetofon, gramofon, světla, možnost pořizování videozáznamů atd.).

Středisko může zahájit svou práci i se dvěma pracovníky a využívat i spolupráce externích a dobrovolných pracovníků. Postupně, tak jak se bude rozšiřovat působení SDV, budou jistě přibývat pracovníci další. Výsledky činnosti SDV jistě přesvědčí každého zřizovatele o smysluplnosti této práce a přimějí jej k vytváření optimálních podmínek včetně zvyšování počtu stálých pracovníků. Za úvahu stojí i možnost, kdy se ve středisku spojí pracovníci několika institucí (dům dětí a mládeže, pedagogická fakulta, pedagogický ústav apod.). Dovedeme si ale představit i střediska jako zcela samostatná pracoviště s deseti i více pracovníky, kde vedle pedagogických pracovníků jsou i technici, organizační pracovníci atd.

příklad z praxe:

Postup při institucionalizaci SDV při Domě dětí a mládeže v Brně

Základem pro koncipování činnosti SDV byl dlouhodobě pracující dětský divadelní soubor Pírko, ve kterém se soustavně ověřovaly a rozvíjely metody práce s dětmi. Významným přínosem byl kontakt s anglickým souborem při Redbridge Drama Centre vedeným třemi specializovanými učiteli dramatu.

V letech 1980 - 1987 se pracovníci oddělení estetické výchovy DPM ve spolupráci s oddělením EV KDPM a KKS začali zaměřovat na různé formy vzdělávání zájemců o dramatickou výchovu z řad učitelů ZŠ, LŠU, vedoucích souborů apod. (přednášky, semináře, tvůrčí dílny, setkání souborů). Vyvrcholením těchto snah bylo dvouleté specializované vzdělávání v oboru dramatická výchova pro pedagogické pracovníky z celého Jihomoravského kraje.

Důležitým krokem k rozšíření práce z mimoškolní zájmové činnosti bylo rozhodnutí orientovat se na formy práce přímo ve školním výchovném procesu. Ve spolupráci s Pedagogickým ústavem města Brna bylo ve školním roce 1987/88 vytipováno 7 brněnských ZŠ z různého prostředí (sídlíště, stará zástavba, vilová čtvrť). Experiment byl určen žákům 4. postupného ročníku ZŠ. Každá ze sedmi

tříd navštívila DPM celkem čtyřikrát ve čtrnáctidenních intervalech. Cyklus čtyř lekcí byl koncipován tak, aby v návaznosti na školní výuku (literární výchova, dějepis) postihoval určité momenty ze sociální a etické výchovy (kolektivní citění, spolupráce, zodpovědnost za skupinu, vzájemné vztahy, ocenění duchovních hodnot, vztah k mateřskému jazyku atd.) a v maximální míře uplatňoval komplexní estetickou výchovu (mezipředmětové vztahy literární, hudební a výtvarné výchovy). Součástí programu bylo i zaměření na rozvíjení schopnosti samostatného slovního projevu a diskuse. Vedle přímého působení na kolektiv třídy byl kladen důraz i na podchytení zájmu učitele. Učitelé mohli navázat na lekce ve vlastní práci na základě námětů, které pro ně zpracovali vedoucí lekcí. Po ukončení školního roku byl experiment vyhodnocen formou dotazníků pro učitele a podrobně zpracován v pedagogickém čtení i s popisem jednotlivých lekcí. Současně byl připravován návrh na ustanovení samostatného SDV a průběžně byl tento návrh konzultován s PÚmB a OŠ NV mB.

Ve školním roce 1988/89 byla z důvodů širší popularizace nabídka lekcí DV rozšířena na více škol prostřednictvím systému Mládež a kultura (ve spolupráci s OKS a odborem kultury NV). Program, který byl školám k dispozici, byl rozšířen na 1. a 2. stupeň ZŠ a nabízel 5 samostatných lekcí, které si učitelé mohli volit dle vlastního výběru. Tématy byly opět konkrétní literární příběhy, řešící jednoduché etické problémy a vztahy dětí, vzájemná inspirace hudby, výtvarného a literárního projevu a témata ze Školy hrou J. A. Komenského.

Nabídky využilo 14 tříd z osmi škol, většinou v rozsahu 2 lekce pro jednu třídu.

Současně byla organizována týdenní návštěva tří anglických učitelů dramatu (Redbridge Drama Centre) v Brně. Ve spolupráci s DPM, KDPM, KPÚ a PÚmB se uskutečnily ukázkové hodiny dramatické výchovy s dětmi 4. a 7. tříd, besedy a diskuse o dramatické výchově a systému výuky DV ve Velké Británii. Těchto akcí se zúčastnili učitelé Jm kraje, studenti SPgŠ, PaedF, FF UJEP a další zájemci. Příležitostně byla práce rozšiřována i na úroveň vzdělávání vysokoškolské mládeže. V rámci předmětu sociální komunikace se uskutečnily semináře pro studenty PaedF, které byly zaměřeny především na kontakt budoucích učitelů s dětmi, jejich vzájemné vztahy a společné řešení jednoduchých tvůrčích úkolů.

Během těchto let probíhala důležitá jednání s vedením DPM a OŠ NVmB o možnosti zřízení samostatného oddělení - Střediska dramatické výchovy při DPM. Náročná příprava i konkrétní pravidelná práce se školami vyžadovala velké vy-pětí všech zúčastněných pedagogických pracovníků. Společně se na experimentu podíleli dva stálí pracovníci odd. estetické výchovy DPM a jeden pracovník odd. EV KDPM, kteří ale byli zodpovědní za chod celého oddělení EV na svých zařízeních (včetně výtvarných, tanečních a hudebních oborů, metodické činnosti a organizace soutěží ZUČ). Experimentu pomáhali 1 - 2 dobrovolní pracovníci, vedoucí souboru Pírko DPM.

Od 1. září 1989 byl na nově vznikající samostatné oddělení - SDV - vyčle-něn jeden pedagogický pracovník s příslibem dalšího rozšíření od 1.1.1990.

Třetí rok experimentu byl opět zahájen rozšířenou nabídkou pro všechny roč-níky ZŠ v rámci systému Mládež a kultura. Na přípravných schůzkách referentů MaK byl předložen nabídkový program SDV obsahující 9 lekcí. Nabídli jsme u čite-lům i možnost objednat si speciální lekce podle vlastních požadavků a potřeb, zaměřené buď na výchovný problém v kolektivu jejich třídy, nebo na výuku určité látky z libovolného předmětu metodami dramatické výchovy (dějepis, li-terární výchova, hudební a výtvarná výchova apod.). Zájem o program byl znač-ný a vysoce překračoval naše možnosti (2x týdně přímá práce se školami). Při-hlásilo se 180 tříd, což je zhruba trojnásobek toho, co může SDV zvládnout.

Situace se po organizační stránce vyřešila k 1.2. 1990. Od tohoto okamžiku pracuje při DDM v Brně samostatné Středisko dramatické výchovy se čtyřmi pedagogickými pracovníky.

Plány pro nejbližší budoucnost

- průběžná práce se školami 2x týdně,
- cyklus výuky DV pro zájemce z řad posluchačů PaedF v letním semestru v tomto školním roce,
- semináře pro zájemce o dramatickou výchovu (učitele, výchovné pracovníky atd.),
- celoroční systematická práce s jednou třídou ZŠ.

Miroslav Obrátil - Dana Svozilová - Sylva Macková - Jarmila Doležalová, Středisko dramatické výchovy Brno

Nadešel čas, ve kterém bychom se měli vedle zdůvodňování významu dramatické výchovy zamyslet nad jejím současným stavem a nad možnými cestami, kterými by se mohla dramatická výchova u nás ubírat.

Je pravda, že v průběhu několika posledních let se dramatická výchova prodrala do učebních osnov. Je však nutno konstatovat, že valná většina vyučujících měla a má zkreslené představy o tom, čím vlastně dramatická výchova je. Převládá názor, že spočívá v dramatizaci předkládaných textů, v "hraní si na herce", takže vlastně o nic moc nejde a učit to může každý. Z toho důvodu lze říci, že ve většině MŠ, SPgŠ a na PF vyučována formálně a vyučujícím na vyšších stupních je přidělována často na doplnění úvazku. Příliš nahlas tedy o úspěchu hovořit nelze. Při letním pohledu na typy škol, ve kterých je dramatická výchova zavedena, musí i nezavěšence zarazit fakt, že se úplně vyhnula škole základní. Autoři nové koncepce sice často hovořili o návaznosti jednotlivých typů škol, ale teorie v praxi zabloudila. Často jsme mohli slyšet stížnosti na vybavenost škol a konstatování, že přechod z útlé mateřské školy do nevládné a špatně vybavené školy základní je pro malé dítě šokem, se kterým se špatně vyrovnává. Ale hlasům, které volaly po tom, že stejný, ne-li větší šok vyvolává změna forem a metod práce, sluchu popřáno nebylo. Každý elementarista ví a denně se o tom znovu přesvědčuje, že dítě celou svou bytostí touží po hře. Té si však ve škole příliš neužije, protože školák se má v první řadě učit, učit, učit. On sice Komenský hovořil o "škole hrou", ale Komenskému neužijel vlak, a tak si měl čas hrát. Takže všichni sice víme, že přechod z mateřské školy do školy základní je jedním z nejdůležitějších mezníků v lidském životě, který může natrvalo ovlivnit vztah jedince k sebevzdělávání, ale děláme vše pro to, abychom ho dětem pokud možno neulehčili. A přitom v celé řadě zemí můžeme vidět zářný příklad, že právě metody dramatické výchovy mohou dítě převést bezbolestně přes úskalí tohoto období.

Jak se s tím vším vypořádat v této době plně zvrátů? Je bez debat, že máme jedinečnou šanci, kterou nesmíme nechat uniknout. Jak tedy prosadit dramatickou výchovu na základní školu? První možností, která se nám hned vnucuje a která je jistě snem každého učitele dramatické výchovy, je samostatný předmět. Je zde však jeden problém. Okamžitým zavedením předmětu dramatická výchova bychom docílili toho, že by se na většině škol učil neaprobované, a tím bychom

naší věci spíše ublížili. O tom můžeme uvažovat až v době, kdy si na PF a na uměleckých školách vychováváme dostatek dobrých učitelů. Chceme-li však s dramatickou výchovou začít co nejdříve, je mnohem reálnější zasadit se o zavedení dramatické výchovy jako nepovinného předmětu v těch školách, kde je aprobovaný učitel. V současné době jsou v 1. a 2. třídě nepovinným předmětem pohybové hry a ve 3. a 4. třídě jsou to pohybové hry a sborový zpěv. Vždy jednu hodinu týdně. Když si uvědomíme, že v 1. a 2. třídě jsou ještě dvě hodiny prvouky, ve kterých se dá dramatická výchova využít téměř vždy, přidáme-li aktuální literární výchovu a využijeme-li čas od času hodinu tělesnou, hudební a výtvarnou, získáme dostatek prostoru k tomu, aby si dítě mohlo hrát, aby se mu ve škole líbilo a nemuselo se se závistí dívat na zástup "staršáků" z mateřské školy. Šanci však mají i ty školy, ve kterých by aprobovaný učitel nebyl. V případě zavedení nepovinného předmětu by mohla být možnost využívání externích učitelů doporučena stejně jako tomu bude u výuky cizích jazyků. Bude-li v okolí školy otevřeno centrum dramatické výchovy, dá se také předpokládat, že bude možné využívat jeho nabídkové programy. Tento způsob pomoci základním školám je už zaveden v Brně a začíná se prosazovat i jinde.

Jak vidět, dramatická výchova své cesty zná. K cestování však potřebuje platný pas.

Zdeněk Petržela,
Svitavy

„MÁMA MĚ POZNALA PODLE NÁUŠNIČKY!“

Již delší dobu mám pocit, že opravdu dobré dětství prožívá dítě, v jehož okolí je někdo, kdo má ten dar, že dokáže alespoň někdy vnímat svět v souznění s ním - objevitelsky a s fantazií, která nahradí rozumové argumenty dospělosti překvapivou poetikou. U výtvarníků se klasifikuje takováto schopnost jako "vidění očima dítěte", u literátů "pochopení lidské duše". U rodičů a dalších, kteří se o dítě starají, bych nazvala tuto přednost "uměním hrát si".

V předškolním věku je hra dominantní činností. Je známou skutečností, že hrové aktivity se u dítěte mění a vyvíjejí věkem, a stejně tak se ví, že úroveň dětské hry se stává pro pozorovatele obrazem psychické i citové vyspělosti jedince. Jako učitelka mateřské školy, která je téměř denně přítomna hře stejných dětí, jsem přesvědčena, že zdaleka nejvyspělejší hru a nejoriginálnější nápady při hře mají děti, s nimiž si někdo z dospělých často a se zaujetím hraje, vypráví, s potěšením přibližuje svět a činnost dospělých.

Ve hře dětí bezpečně rozeznáváme hloubku prožitku z předchozího pozorování činnosti dospělých. Naprosto jinak "vaří" panence holčička, která k mamince do kuchyně příliš nepříjde, neboť když se chystá večeře, běží v televizi večerníček. A jinak medvídkovi "vaří", "peče", "smaží", "myje nádobí", "válí nudle", dok once "zavařuje" děvčátko, které má to štěstí, že chodí po obědě každý den domů a s babičkou mají "moc práce". Stejně tak u chlapců. Fortelnost při zacházení s náradím odkoukaná u otce se projeví i při hře s náradím, byť jen umělohmotným. A pokud má kluk štěstí, že právě jeho táta si umí a chce s ním hrát, vstupuje s každou společně vyrobenou a vyzkoušenou vlašťovkou, lodičkou či papírovým dra-

kem do "základní školy" tvořivosti, fantazie a spolupráce.

Často žasnu, když naslouchám monologům i dialogům těchto dětí, jaké detaily a informace si při hrách s dospělými zapamatovaly a jaké používají i při hře s vrstevníky.

Kladná zkušenost s dospělými spoluhráči z rodiny či okolí se projevuje i tím, že se tyto děti přirozeně, pokud to jejich hra vyžaduje, obracejí na učitelku s nabídkou role: "Paní učitelko, budete naše babička, která k nám přišla na oběd." Nebo: "Budete benzínová pumpa a my k vám přijedeme načepovat šťávu."

V průběhu své pedagogické praxe se tedy neustále utvrzuji v tom, že úroveň třídy (úroveň v tom nejlepším slova smyslu) je v přímé závislosti na počtu takovýchto dětí, tedy dětí, které mají možnost (ať už díky cílevědomému či intuitivnímu působení rodiny) rozvíjet svoji hru do hloubky s partnersky podanou rukou dospělého.

Tato zkušenost mne vedla k zamýšlení, proč se tolik rodičů partnerské hře a kontaktu s dítětem brání a svoji povinnost k rozvoji hry plní většinou nákupem nových a nových hraček. Kam se rozplynuly vzpomínky na hry vlastního dětství, na šťastné chvíle po vydařené hře. Zřejmě se ztratily v průběhu let pod nánosem životního stylu zvaného komzumní. Napadlo mne pokusit se probudit tyto vzpomínky společnou hrou rodičů a dětí v mateřské škole. Inspiraci jsem našla v teoretických úvahách i praktických zkušenostech z dramatické výchovy a modelu cvičení rodičů s dětmi.

Prvním pokusem se stala loňská "povinná" besídka k MDŽ. Maminky jsem poprosila o vhodný oděv k takovéto příležitosti a slíbila jsem jim překvapení. A překvapení se konalo - místo veršovanéky o mamince předvedly děti, jak se umějí proběhnout při honičce, jak se dokáží zaposlouchat do zvuků ve svém okolí. A pak si děti šly pro svoje maminky. Společně jsme si zahráli na hada, který se tentokrát nepřetřhl, ani když maminky zavřely oči, na peška, při kterém bylo na dětech, aby maminky naučily příslušné říkání, na smutné a veselé království a na pro děti snad nejnapínavější hru, kterou bychom mohli nazvat: Maminko, najdi poslepu svého kluka nebo svou holčičku. Radost dětí, že je jejich maminka našla mezi všemi byla opravdová. A že byl svátek maminek, pohádku z gramofonové desky vybrala paní Kahounová, protože ta to byla, na koho to slovo padlo. Myslím, že i pohádka vyslechnutá v mámině klíně byla svátečnější. Dárek i s písničkou daly děti maminkám také, úplně nakonec.

Letos jsem zkusila takovéto setkání opět. Tentokrát jsem se zaměřila i na vzájemný kontakt rodičů. Míček podávaný po kruhu a později i kutálený v kruhu nás seznámil s křestními jmény všech rodičů i dětí (jsem přesvědčena, že od té doby se tyto rodiče zdraví společně i na ulici). Hrou na vláčky jsem si ověřil a kontakt jednotlivých dětí s rodičem. Při hře na schovávanou hledalo dítě s rodičem schovaný míček. Na kotáčka je hra, při které musí tatínek nebo maminka najít své "kotátko" podle zamnoukání. Musím říci, že to pro rodiče nebyl vůbec snadný úkol.

Známostou hru na kočku a myš, kterou k všeobecnému veselí netradičně replikovala tatínkovi-kocourovi jedna maminka-myška větou: "A co když půjdu...", vystřídala hra na sochy - snad nejzdařilejší. Bylo nesmírně zajímavé, jakým způsobem a v co modelují jednotliví rodiče svoje děti. Nejlepší snad bylo "sousedství" Autíčko v garáži, jak Martina i sebe vymodelovala jedna z maminek. Rušnou hodinu a půl jsme zakončili klidnou hrou na šáteček. Není v tom kus symboliky - dítě s dospělým v kruhu při společném zpěvu?

"Dneska to byla legrace," řekla mi po skončení této "třídní schůzky

s ukázkami", jak zněl oficiální název, nejpovídanější holčička z celé třídy. "Budou si s námi maminky ještě někdy hrát?" A já jí slíbila, že ano, neboť kde jinde než v mateřské škole se může sejt tolik kamarádů společně se svými rodiči?

Vlasta Gregorová,
MŠ Praha 6-Nebošice

NAHLÉDNUTÍ DO MATEŘSKÝCH ŠKOL V NORSKU

(Zápis rozhovoru Libuše Jevnakerové, profesorky češtiny a angličtiny, žijící v Norsku, s Klausinou Røtnesovou, která pracovala šest let jako učitelka MŠ, pět let jako ředitelka a zároveň vedla skupinu dětí; dnes je konzultantem pro programy MŠ pro celé Norsko.)

Vzdělání pro učitelky MŠ:

Gymnázium plus tři roky vysoké školy (do vzdělání učitelek MŠ je zařazena i dramatická výchova).

Muži:

pracují v mateřských školách také (asi 10%).

Počet dětí ve skupině:

0 - 3 roky - 8 dětí na jednu učitelku plus dva asistenty

3 - 7 roků - 16 dětí v jedné skupině

Tyto počty platí v celodenně fungující MŠ (9 hodin denně). Pokud má MŠ otevřeno pouze 3 - 5 hodin denně, nemá učitelka k ruce dva asistenty, ale jen jednoho. Asistent absolvuje pouze gymnázium nebo roční kurs navíc.

Délka pobytu dítěte ve skupině:

V MŠ s devítihodinovým provozem 7 - 8 hodin.

Věkové složení skupiny:

Jedna skupina je pro děti od 0 do 3 let, druhá pro děti od 3 do 7 let. Důraz je kladen na to, aby ve skupině byly děti různého věku, protože děti tak mají možnost učit se jedno od druhého; je to dobrý společenský trénink, sourozenci mohou být spolu, skupiny tak zůstávají pohromadě i několik let. Učitelé mohou výborně spolupracovat s rodinou, čemuž se přikládá velký význam.

Činnosti v MŠ:

Dominantní činností je hra, a to hra individuálně volená. Při hrách se velká skupina rozdělí na podskupinky, podle zájmu. Mohou se vytvářet též skupinky dětí stejného věku. Je to dáno i tím, že školy jsou malé (nejčastěji čtyřtřídní), kolektivy se mohou pak podle potřeby spojovat, rozdělovat nebo kombinovat.

Činnosti se různí nejen od města k městu, ale i od školy ke škole. Osrovy neexistují, protože jediné, co se sleduje, je zdravý vývoj jednotlivců tak, aby se co možná nejvíce blížil ideálu schopností dítěte daného věku. Program MŠ

se tvoří každý podzim společně s rodiči na schůzce, kde učitelky přednesou návrh a rodiče se k němu vyjadřují.

Např.: jedna MŠ se rozhodne, že se zaměří na praktické činnosti. Děti pak prostírají stoly, sklízí nádoby, myjou nádoby (některé), pečou chleba, mažou krajíce atd. Když jdou na procházku, sledují, kam se sypou odpadky, kd o je odváží, kdy a kam, kdy jsou otevřené obchody, prakticky zjišťují, co se v nich dá koupit atd.

Jiná škola se např. rozhodne, že se zas bude více věnovat přírodě. A tak děti chodí hodně na výlety, sledují literaturu o přírodě, filmy (videokazety), věnují se výtvarným činnostem inspirovaným přírodou a přírodními atp.

Jinde si zas řeknou, že se budou věnovat loutkám a divadlu. A tak si čtou pohádky, vyrábějí loutky, malují kulisy i obrázky atd.

Rozšířeným zvykem v Norsku je spolupracovat při mnoha činnostech ve školkách s rodiči. Ostatně s dětmi pracují ve školkách i kuchařky a uklízečky - pomáhají vždy, když je to možné. Obecně panuje názor, že každý dospělý je dítěti vzorem - ať má vysokou školu nebo ne. Tuto spolupráci taktně koordinuje učitel nebo učitelka.

Výchovné cíle v norských MŠ také mají, ale prosazují je jaksí mimovolně. Výchova k demokratickému myšlení, umění přijmout názor druhého, ale také bránit svůj, je-li dobrý, vůle pomáhat druhým, starším, pomáhat si navzájem, rozvíjet osobní vlastnosti prostřednictvím hry individuální, kolektivní, to je to, čím je systém norského školství prochnut. Rozvíjí se tu komplexně estetické cítění: děti tu kreslí, malují, zpívají, šijí, pečou, vaří, lepí, hrají na hudební nástroje a mimovolně třeba počítají. Ale ne programově, cíleně.

Poměr mezi hrou řízenou a individuální:

Převažuje hra individuální, spontánní, již se účastní zcela samozřejmě i učitel.

Příklad denního programu:

- 7.00 - 7.45: Otevírá se MŠ. Děti přicházejí postupně. Po příchodu se přezují a vyberou si, co chtějí zrovna dělat (hrát si s konstrukčními hrami, malovat, zpívat, hrát si s panenkami, prodávat, hrát divadlo atd.).
- 9.00 - 10.00: Všechny děti už přišly, a tak se mohou sejit dohromady a asi čtvrt nebo půl hodinky si povídají o tom, co by se dalo dnes dělat. Přitom si popovídají o tom, co je zaujalo mimo školku (např. první snůh, sluníčko, závody atd.).
- 10.00 - 11.00: Děti se opět rozdělí do skupinek podle zájmů, tentokrát může být aktivita řízená učitelem (např. učitel navrhne nějakou estetickou činnost). Dítě si vybere skupinku samo, a když ho hra v jedné skupince přestane bavit, nebo je s prací hotovo, přejde volně do jiné.
- 11.00 - 12.00: Oběd (do 3 let teplý, nad 3 roky často studený). Děti pomáhají servírovat. U každého stolu sedí aspoň jeden dospělý (třeba kuchařky či uklízečky) a vede s dětmi hovor = učí je komunikovat u stolu a pomáhá vytvářet atmosféru jednotné skupiny. Ale když si např. dítě (nebo více dětí) zrovna postavilo hezkou chatičku, může jít tam.
- 12.00 - 15.00: Děti jsou venku. Dospělí s nimi. Všichni si hrají. Dospělí jednak dávají pozor, aby se nikomu nic nestalo, jednak zapojují do hry děti, které stojí stranou. Učitel (či dospělý) je inspiruje, ni koliv

řídí. Když se děti nudí, navrhne novou hru nebo rozvíjí, co děti začaly.

15.00

Svačina. Po ní děti odpočívají - volná hra, čtení, poslouchá ní hudby, zpívání - každý den jinak, podle přání dětí. Odpoledne spí většinou jen děti do 3 let, a pokud nechtějí, nemusí.

Kromě toho zažívají děti v MŠ řadu dalších zvláštních nebo mimořádných akcí, např. chodí plavat, do divadla, do muzeí atd.

zprostředkovala Zuzana Jirsová

INFORMACE

DRAMATICKÉ STŘEDISKO V JIHOČESKÉM KRAJI

První hodina dramatického střediska se uskutečnila 21. září 1989 (Den tisku, rozhlasu a televize) od 8.00 ráno v KS Rožnov se žáky místní 5. třídy ZŠ.

Této "slavnostní pracovní" záležitosti předcházelo mnoho jednání, které v současné době není třeba dokladovat, ale jen chronologicky uvádím:

- Jednání s ředitelem KKS RSDr. Josefem Císlerem o možnosti zřízení dramatického střediska pod záštitou KKS bylo zahájeno v dubnu 1988. Od té doby proběhlo jednání mnoho, bylo popsáno mnoho stránek se zdůvodněním potřeby a nutnosti dramatického střediska jako takového. Zřízení střediska se nedařilo prosadit. Teprve za obrovské pomoci a téměř partyzánského způsobu vedení "války" s vedením KKS přes inspektorku kultury paní Helenu Královou se podařilo řediteli KKS zřízení dramatického střediska prosadit do úkolů, za které měl být také ohodnocen finančně.

- 11.1. 1989 byl rozeslán dopis všem potenciálním spolupracovníkům, organizacím, jednotlivcům a 1. února se uskutečnilo první oficiální jednání na půdě KKS k přípravě střediska.

K vlastní náplni střediska. V původním záměru, který se částečně rozcházel s činností střediska v Brně, byla práce se studenty PF v Českých Budějovicích, jejich postupné zapojování do činnosti, vedení hry, výuky. Tento záměr - a to už je zkušenost po půl roce provozu střediska - se nepodařilo plně naplnit. Ve chvíli, kdy se začínalo dařit, "sametová revoluce" doplnila kantory na PF, a tak hodiny, které měli studenti pracující se skupinou dětí první třídy, byly studentům nahrazeny přednáškami jiných pedagogů. Myslím si, že je to škoda. Na druhé straně lze jen doufat, že "sametová revoluce" přinese tolik očekávanou změnu ve školství směrem k hraní si a tím naplní myšlenky J.A.Komenského. Po skončení letošního školního roku

a vyhodnocení práce střediska jistě dojde k jednání s vedením PF v Českých Budějovicích a případné rozpory budou vyřešeny.

Zatím probíhá výuka 1x měsíčně vždy ve čtvrtek od 8.00 - 2 vyučovací hodiny v 5. třídě a od 10.00 hodin 2 vyučovací hodiny v 1. třídě. Formou dramatické hry se zatím (v 1. pololetí) probrala tato látka:

1. třída - září: Ve škole (podtéma 2) Prvouka MP 63-64

- říjen: V sadě a na zahradě (podtéma 5) Prvouka 67-68

- listopad: Domov, lidská soudržnost a ochota pomoci, Český jazyk MP 42

- prosinec: Zima, vánoce, Nový rok - nekonalo se, stávka na vysokých školách

- leden: Klasická a veršovaná pohádka - Perníková chaloupka (F. Hrubín), O perníkové chaloupce, Český jazyk MP 43

V druhém pololetí v únoru bylo probráno téma Péče o zdraví (MP 77 - 80). Jsou připravována témata další: Přišlo jaro (MP 81), Lidé, věci, práce odpočinek (MP 85) a další.

5. třída - září: Úvod do poezie - V. Nezval: Čísla

- říjen: Rozvíjení fantazie hrůu - M. Macourek: Žirafa

- listopad: Děti mezi sebou

- F. Branislav: Směje se děvčátko
- prosinec: Z klasického odkazu - K.J. Erben: Zlatý kolovrat (lekce se neuskutečnila - stávka vysokoškoláků)

- leden: Divadelní a filmová podoba pohádky - A. Jirásek: Lucerna.

Výuku zajišťuje střídavě cca 10 osob - lektorů, kteří vytvořili dva pracovní týmy (pro 1. a 5. třídu), které se částečně prolínají. Všechny hodiny (až na jednu výjimku) jsou natáčeny na video. Výuka probíhá v KS Rožnov, v různých prostorách. Některé hodiny byly i ve třídě, přímo ve škole.

Pokud jde o zájem ze strany žáků - je velký, obrovský a nefalšovaný. Děti

se na hodiny vyloženě těší a ti menší, kteří nemají ještě tak přesný pojem času (výuka je přece jen 1x měsíčně), se mnohokrát dotazují paní učitelky, kdy bude zase naše středisko. Názory dětí byly zaznamenány a odvysílány v rozhlasovém pořadu Domino 14. února t.r.

PhDr. L. Prokešová, CSc., z katedry pedagogiky, psychologie a pedagogické praxe z PF v Českých Budějovicích, která je zároveň členkou pracovního týmu, provedla dílčí vyhodnocení za 1. polovinu školního roku 1989/90. Některé závěry zpracované podle pozorování vedeného studenty PF v průběhu výuky:

- Aktivita dětí - Zvýšená proti tradičně vedené hodině, kde ve cvičné třídě fakulty v ZŠ Kubatova ul. v Českých Budějovicích bylo při 1 hodině 19 komunikačních aktů u 18 žáků, tj. komunikace ve struktuře žák-žák-žák-žák, prakticky 1x. Při výuce v dramatickém středisku mají prostor pro uplatnění všechny děti (často i tvořivý nápad), nejen ty, které jsou z hlediska klasifikace úspěšné v předmětu. Příležitost k činnosti dostávají několika násobně častěji. Konkrétně: 1. třída dramatická hodina na téma V sadě a na zahradě - 55 komunikačních aktů ve struktuře žák-žák-žák-žák u 11 pozorovaných žáků; každý žák komunikoval v této struktuře 5x.

5. třída dramatická hodina na téma M. Macourek Žirafa - 81 komunikačních aktů ve struktuře žák-žák-žák-žák u 13 pozorovaných žáků; to znamená, že 6x každý žák komunikoval v záměrně řízených činnostech se spolužáky.

- Způsob hodnocení činnosti - Každé dítě má možnost v činnostech, které jsou v průběhu vyučovací hodiny organizovány, uplatnit svoji "silnější stránku", některé dítě podle vlastního výběru např. modeluje, maluje, komunikuje verbálně, projevuje se nějakým pohybem apod. Tento způsob umožňuje každé dítě kladně hodnotit, což má velký význam pro jeho vztah k dalšímu učení i pro celkový rozvoj osobnosti.

Způsob komunikace - Ve srovnání s tradiční vyučovací hodinou dochází ve zvýšené míře k žádoucímu uplatnění komunikační struktury žák-žák-žák-žák (např. při plnění společných úkolů ve skupině viz výše).

- Větší bohatství nonverbální komunikace souvisí s jiným způsobem práce v hodině dramatické výchovy a tím i s celkově jinou sociální atmosférou; nejčastější projevy nonverbální komunikace: souhlasné kývání hlavou, úsměvy, výraz napětí - v obličejí, výraz radosti z výsledků, větší množství výrazových gest.

- Velká možnost poznávat a diagnostikovat žáky v méně běžných situacích a zdánlivě nedůležitých činnostech, kdy se děti projevují spontánně a bez stylizace do žádoucí podoby. (Například při hodině prvouky při tématu V sadě a na zahradě bylo dětem řečeno, že by mohly dát jablko, které si přinesly, svému spolužákovi, kamarádovi; některé děti, které měly jablko lepší, než by asi dostaly, ho raději začaly pokradmu kousat, aby už ho "nemohly" nikomu dát.)

Význam objektivního poznávání všech možností žáků 1. stupně ZŠ bude patrně ještě vzrůstat, dojde-li k vnější diferenciaci po 4. a 5. ročníku a jejich rozdělení do gymnázií a vyššího stupně ZŠ.

Problémy: Dosud nevyřešeným problémem zůstává způsob hodnocení hodin dramatické výchovy z hlediska trvalosti osvojených poznatků u žáků. Proti použití didaktických testů v 5. třídě jako jednoho z možných kritérií existují tyto námitky: - použijí-li se didaktické testy bezprostředně po hodině dramatické výchovy (např. v následující vyučovací hodině předmětu), nelze vyloučit, že žáci při příštích hodinách se více soustředí na naukovou stránku hodiny (zejména ti žáci, kteří mají zájem na dobrých známkách); i když by výsledky didaktických testů nesloužily klasifikaci, je pravděpodobné, že by jejich pravidelné používání žáky svazovalo;

- použijí-li se didaktické testy po delším časové odstupu, nelze vyloučit ani změřit vliv učitele, který mohl učivo znovu vysvětlit, opakovat, procvičovat atd.;

- pro 1. ročník ZŠ je kontrola poznatků didaktickým testem vůbec nevhodná;

- obdobná situace je s využitím speciálních psychologických testů (např. testy tvořivosti); může s nimi pracovat pouze psycholog.

Vliv dvou vyučovacích hodin měsíčně na rozvoj tvořivosti žáků je prakticky nepostižitelný. Po skončení školního roku

bude na základě výsledků šetření provedena podrobná analýza výuky s použitím videozáznamů, které v současné době lze mimo vlastní dokumentaci a analýzu průběhu hodiny využít ve výuce speciální didaktiky českého jazyka, ve výuce prvouky, pedagogické praxe, dalším vzdělávání učitelů atd.

Domnívám se, že po vyřešení některých základních problémů - dořešení vazeb mezi KKS a PF v Českých Budějovicích - v intencích zájmu o způsob této výuky především ze strany oficiálního vedení PF, dojde k užší a jasněji vyhraněné partnerské spolupráci a tím i ke kvalitnějšímu způsobu výuky studentů na PF v Českých Budějovicích a to je především cílem dramatického střediska v Č. Budějovicích. Prostřednictvím výuky dětí vychovávat kvalitní budoucí učitele.

V dalších letech pak předpokládáme rozšíření výuky, a tím i vzdělávání pro MŠ, vychovatele, pracovníky mimoškolních zařízení atd. To je další cíl našeho jihočeského střediska.

Současný ne úplně radostný stav předpokládá nutnost dalších jednání a pomoci všech zainteresovaných organizací a jednotlivců, aby dramatické středisko se stalo skutečným centrem vzdělávání budoucích i stávajících pedagogů Jihočeského kraje.

Jiří Pokorný

SEMINÁŘ O DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ PRO UČITELKY MŠ V OKRESE JINDŘICHŮV HRADEC

Semináře vedou: Zuzana Jirsová,
MŠ Jindřichův Hradec a Eva Svobodová,
MŠ Třebon

Odborní lektoři: Jiří Pokorný, Miroslav Slavík

Obsah seminářů: Metodická ukázka. Úvod do dramatické výchovy. Videozáznam práce Mirka Slavíka a souboru Hudradlo. Praktická cvičení a hry. Práce s textem.

Beseda na téma budoucnost školství v souvislosti s metodami a zásadami

dramatické výchovy.

Další dramatické hry, praktické procvičování.

Rozhovory na téma Alternativní mateřské školy, mateřské školy v Norsku.

Seznámení s výzvou Koordinačního centra OF pro dramatickou výchovu.

Počet účastnic: V jedné skupině 20 seminaristek, v druhé 15.

Počet hodin: Zatím 4 celé dny, chystáme ještě 5.

Ohlas - reakce: Od počátečního překvapení k pocitům chuti do práce, radosti a zástupčiny, že konečně někdo propaguje to, co školství chybí.

Podpora ze strany školy a okresu: Dobrá.

Míra pochopení: Pokud seminaristky odpovídaly upřímně na dotaznících, které závěrem čtyřdenního bloku vyplňovaly, stoprocentně pochopily, oč lidem kolem dramatické výchovy jde.

Pokud jde o celkovou informovanost v okrese a patrně i v kraji, nebude to asi příliš slavné. Z ohlasů seminaristek též vyplývá, že s metodami dramatické výchovy by bylo dobré seznámit co nejširší okruh učitelek MŠ. (Ovšem pod podmínkou, že budeme respektovat princip dobrovolnosti, abychom nečinily z této metody povinnost a jakýsi nový mor.)

Proto prosíme o další možnosti účasti v celostátních seminářích pro další zájemce i pro sebe, přimlouváme se za speciální semináře při přehlídkách pro učitelky a učitele dětí ve věku 4 - 10 let. Tam, kde by se sešli učitelé ZŠ a MŠ na společných seminářích, mohl by vzniknout základ pro velmi dobrou práci. Učitelům ZŠ by to pomohlo pochopit, že by se měli svými metodami blížit hravé formě mateřských škol a nikoli naopak, jak tomu bylo doposud.

Eva Svobodová a Zuzana Jirsová

SHRnutí SITUACE V ZÁPADOČESKÉM KRAJI

OBLAST ZUČ

Současný stav dramatické výchovy není příliš uspokojivý, přihlédneme-li k výsledkům krajských přehlídek v předcházejících letech. Stále vyrovnáváme dluh, který byl zapříčiněn malým zájmem našich metodiků o dětské divadlo a o vzdělávání vedoucích pracujících s dětmi. V žádném okrese nebylo jasně určeno, je-li garantem této činnosti dům dětí a mládeže nebo OKS, či oba dohromady. Ani kulturní střediska nevyvíjela metodickou činnost, takže většina vedoucích pracovala bez znalosti základů dramatické výchovy. Jedna organizace přenášela odpovědnost na druhou a výsledkem byla stagnace dětského divadla.

Situace se zlepšila před dvěma lety příchodem nové metodičky na KKS, která měla o dětské divadlo skutečný zájem. Na její podnět a ve spolupráci s DDM probíhá druhým rokem seminář k dramatické výchově, kterého se zúčastňuje převážná část těch, kteří s dětmi pracují. Musíme však konstatovat, že ne všichni, kteří seminář navštěvují, budou schopni své poznatky zúročit ve své práci.

Stále zde máme procento vedoucích, kteří odmítají jakékoliv vzdělání v tomto oboru, s dětmi pracují podle svých velmi mlhavých představ a výsledky pak odpovídají tomuto přístupu, i když si to nedokáží připustit. Jen malá část z nich dosahuje výsledků průměrných, a dále pracuje bez znalosti zákonů dramatické výchovy, což je ke škodě jejich i dětí.

OBLAST LŠU

Potěšujícím faktem je vzrůstající počet literárně dramatických oborů na LŠU v kraji. Dle zatímních zjištění je jich šest. Avšak i zde budeme muset vyřešit určité problémy. Největší pociťujeme v neucelenosti vzdělání. Stavíme se proto plně za požadavek zřízení statutu státní zkoušky. Další náš problém, který je dán povoláním, je možnost účasti na nejvyšších přehlídkách, kde jsou pořádány

odborné semináře. Zatím je to jediná cesta k rozšiřování našich odborných znalostí. Každý učitel by měl sledovat, co se děje v oblasti ZUČ, aby tak docházelo ke stejnoměrnému rozvoji. Zároveň by měl podle svých možností a schopností pomáhat jako lektor i porotce v kraji. Dále pociťujeme velký nedostatek metodického materiálu i literatury k možnosti co nejširšího sebevzdělávání.

CO CHYSTÁME

Ve dnech 23.3. - 25.5. 1990 proběhla ve Staňkově krajská přehlídka dětských divadel, na níž se již projevil určitý posun k lepšímu. Bude však ještě nějaký čas trvat, než se úroveň práce pozvedne. V rámci přehlídky se uskutečnilo setkání učitelů LŠU i vedoucích souborů z oblasti ZUČ. I zde se potvrdil požadavek komplexnějšího vzdělání jako víc než nezbytný.

Připravujeme zřízení Klubu tvořivé dramatiky, jehož centrum by zatím bylo při LŠU v Plzni, kde pracuje pět učitelů LDO. Mělo by sdružovat jak učitele LŠU, tak pracovníky v ZUČ, ale i lektory a poradce v kraji. Organizace by byla ve spolupráci DDM, příp. s KKS, aby byl zajištěn kontakt v celé šíři této oblasti. Začínáme spolupracovat s Pedagogickou fakultou v Plzni, kde se připravují od příštího školního roku zavést specializované studium dramatické výchovy. V příštím školním roce bychom tuto spolupráci chtěli rozšířit na ZŠ a MŠ, aby dramatická výchova byla zpřístupněna co největšímu počtu dětí i učitelů.

Komplikací v těchto plánech nám zatím působí odvolání ředitele LŠU Jiřího Ůdese, jehož zkušenosti v tomto oboru chceme využít. Abychom mohli tento plán začít realizovat, musíme pracovat v týmu. Proto jsme zažádali o osamostatnění oboru a tím vytvoření podmínek k této práci. Prvořadým úkolem je tedy vyřešení situace na škole. Potom se spojíme se středisky, kde tímto způsobem pracují, abychom od nich získali nějaké zkušenosti do začátku. Chuť do práce máme, snad se nám to podaří.

Dagmar Jandová

TELEGRAFICKÁ ZPRÁVA O STAVU DRAMATICKÉ VÝCHOVY:

V JIHMORAVSKÉM KRAJI

(Několik doplňků k článku Středisko dramatické výchovy v rubrice Inspirace)

Konkrétní akce Střediska dramatické výchovy v Brně pro nejbližší budoucnost:

- pravidelná práce se školami 2x týdně,
- od 23. února zahájení experimentálního semestru dramatické výchovy pro vybrané studenty různých kombinací pedagogické fakulty UM Brno (každý pátek dopoledne - 12 lekcí asi pro 25 studentů),
- spolupráce s filozofickou fakultou UM, katedra psychologie a pedagogiky (příprava výuky),
- průběžné semináře pro učitele ZŠ, ukázkové hodiny atd.

Zprávy, které máme z okresů:

Uherské Hradiště: Stanislav Nemrava a Olga Strašáková z ODDM a Jiří Pelán z gymnázia připravují koncepci samostatného střediska estetické výchovy při DDM.

Žďár nad Sázavou: Fungující sekce učitelů ZŠ pro dramatickou výchovu, koncepcí výuky na LŠU (Jana Křenková).

Třebíč: Spolupráce s LŠU (Jaroslav Dejl), souborová práce.

Znojmo: Koncepcie dramatické výchovy v rámci předmětu estetická výchova, spolupráce s DDM, souborová práce (Petr Žák, gymnázium).

S těmito lidmi z okresů jsme v pravidelném kontaktu, co se týče dramatické výchovy a jejího využití v různých oblastech.

Dana Svozilová - Silva Macková

V PRAZE

Vzhledem k tomu, že Praha byla a je regionem nejvíce zasaženým naší "same-tovou" revolucí i její dramaticko-výchovná podoba se proměnila.

1. V současné době nastal výrazný pokles práce dramatických kroužků a skupin na uceleném divadelním tvaru. Tím i výrazně poklesl počet přihlášených do pražského výběru na prachatické Dětské divadelní léto.
2. To, co se nám začínalo dařit v minulosti - spádová výběrová kola -, se letos nekonalo, a tak jedna pracně budovaná oblast se pomalu hroustí - to jest obvodní a meziobvodní vzájemné konfrontace. Škoda. Pokud budou realizovány územní změny v Praze, již asi nebude prostor pro jejich znovuoživení.
3. Životaschopnost prokázala oblast mateřských škol. Učitelky zde jsou opravdu aktivní a tvořivé. I. ročník Pražské mateřinky - po loňském přípravném, nultém ročníku - dokázal nominovat své zástupce i do přehlídky loutkářské.
4. Pražské Středisko dramatické výchovy v Kulturním domě ve Stodůlkách má své první krůčky za sebou. Problémem zůstává to, že práci střediska vykonávají lidé po své normální pracovní době. A tím je celá činnost limitována. Právě ve spojitosti s bodem 2. by bylo zapotřebí na středisko vyčlenit samostatné pracovníky. I v těchto ne zrovna příznivých podmínkách se daří udržet pravidelnou Dramatickohravou kavárnu - každé poslední pondělí v měsíci. A zde se upekly a připravily některé potřebné a zajímavé projekty v oblasti dramatické výchovy - například zde vznikl první impuls k výzvě Vystupme z illegality!

Doufejme, že hl.m. Praha bude ke svým dětem milostivější, než bylo před revolucí a v prvních měsících po revoluci, a že se tvořivý potenciál, který v této oblasti Praha má, prorve na světlo a jeho hlas bude nejenom vyslechnut, ale bude se o něm i vážně uvažovat.

Alexej Pernica

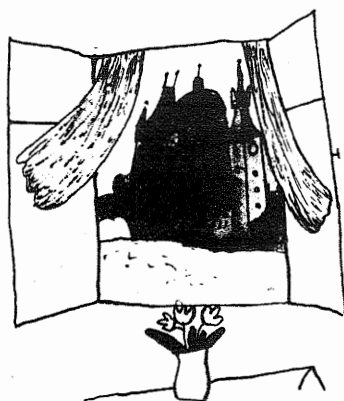
INFORMACE Z OSTRAVY

Pedagogická fakulta v Ostravě připravuje ve spolupráci s dalšími celou koncepci studia na zakládáné Slezské univerzitě. Dramatická výchova je připravována formou výzkumného úkolu jako možné alternativní studium ve 3. a 4. semestru s tím, že v prvních dvou semestrech by studenti prošli tzv. komunikativními dovednostmi. Ukazuje se možnost založení Dramacentra při PF v prostorách MěDDM, zaměstnanci Dramacentra by prošli přijímacím konkursem.

Prozatím návrh na převzetí MěDDM PF (Slezskou univerzitou) nevypadá reálně, možná je trojdohoda mezi MěDDM, konzervatoří a SU, případně KKS. Jedná se i o využívání prostor MěDDM v dopoledních hodinách pro smysluplné využití pro školy.

Alternativní forma studia je připravována v návrhu učebního plánu, při přípravě konkrétních osnov by pak spolupracovala skupina DV. PF má eminentní zájem o to, ujmout se přípravy a realizace státní zkoušky z dramatické výchovy případně pro celou ČR.

Alexandr Rychecký

DOKUMENTACE

vážený pan
prof. MUDr. Milan A d a m
ministr školství ČSR

10874/DO/89

19.12.1989

Vážený pane ministře,

ve chvíli, kdy vznikají nové projekty a koncepce naší vzdělávací soustavy, pokládáme za svou povinnost nabídnout Vám opis dokumentu, který jsme před více než rokem poslali na ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČSR a v kopiích do řady sdělovacích prostředků. Jde o nepřehlédnutelný hlas nejpopovolanějších z povolanych - zkušených a tvořivých pedagogů pracujících v různých typech škol i v mimoškolní sféře, kteří na základě vlastních zkušeností zodpovědně doporučují, aby resort školství využil prokazatelných výsledků, jichž dosáhla dramatická výchova rozvíjená v posledních pětadvaceti letech na půdě tzv. zájmové umělecké činnosti (dříve LUT) pod odborovým vedením pracovníků divadelního oddělení našeho ústavu.

Jsme hluboce přesvědčeni, že tento náš otevřený dopis neztratil nic ze své aktuálnosti. Proto Vám ho posíláme jako konstruktivní příspěvek k nově vznikajícímu programu výchovy a vzdělávání dětí a mládeže u nás. Věříme, že tento návrh, který plně podporujeme, nezůstane bez odezvy, jako tomu bylo před rokem. K tomuto návrhu jsme připraveni kdykoli poskytnout obsáhlou a řádnou dokumentaci a argumentaci.

Stejně tak jsme přesvědčeni, že můžeme kompetentně a na základě důkladných znalostí o stavu dramatické výchovy dětí v celé ČSR zejména v oblasti zájmové umělecké činnosti přispět k práci nově vzniklé skupiny pro estetickou výchovu dětí, o níž jste informoval veřejnost v sobotu dopoledne dne 15.12.1989 v Čs. rozhlasu.

S pozdravem

Lenka Lázňovská,
vedoucí divadelního oddělení

Na vědomí: prof. Milan Lukeš
ministr kultury ČSR

OTEVŘENÝ DOPIS MINISTERSTVU ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČSR
(opis)

V letošním roce se koná již dvacátý ročník přehlídky dětských divadelních a loutkářských souborů - 20. kaplické divadelní léto. Tato každoroční týdenní akce, jejímž vyhlášovatelem je ministerstvo kultury ve spolupráci s vaším ministerstvem, českou ústřední radou PO SSM a jihočeským Krajským národním výborem, není jen přehlídkou představení. Je především pracovním setkáním lidí, kteří se zabývají dramatickou výchovou dětí v různých zařízeních - v základních školách, v domech pionýrů a mládeže, v lidových školách umění, v kulturních zařízeních a v mateřských školách.

V souvislosti s hodnocením zkušeností a poznatků z dvaceti let existence této přehlídky a s vědomím toho, jaký důraz se v naší společnosti začíná právem klást na estetickou výchovu, jsme pochopili, že je nutné obrátit se na vás. Chceme vás informovat nejen o svých poznatcích a úspěších v oblasti divadla hraného dětmi a dramatické výchovy, ale i o svých zkušenostech. Vyplývá z nich, že tato oblast výchovy, kterou pro její syntetičnost pokládáme v systému estetické výchovy za klíčovou, může zasáhnout osobnost člověka v jeho komplexu, může sehrát velikou roli jak při rozvíjení jeho tvořivosti, tak při formování harmonické osobnosti, včetně jeho citové stránky. Naše zkušenosti prokazují, že dramatická výchova je nezastupitelná v tom, že přes sebepoznávání vede k rozvíjení citlivého vztahu k okolnímu světu. A navíc díky svému důrazu na kolektivismus a kultivování mezilidských vztahů může mít mimořádný vliv na socializaci dětí.

Nezbytnou podmínkou kladného působení dramatické výchovy je však to, aby se jí věnovali lidé nejen citiví, ale i fundovaní a po-
učení, kvalifikovaně vzdělaní. Na národních přehlídkách v Kaplici, ale dnes již i na některých krajských přehlídkách dětských souborů, vidíme, že řada takových lidí už dnes s dětmi pracuje s prokazatelnými a dlouhodobými výsledky. Je to však díky tomu, že tito lidé prošli praktickými i teoretickými semináři na národních přehlídkách zde, v Kaplici, a v Mělníku (kde se vždy v květnu koná národní přehlídka dětských recitátorů a recitačních kolektivů) a dlouhodobými kursy dramatické výchovy pořádanými lidovými konzervatořemi při kulturních zařízeních. Tyto kursy a semináře, které vede několik málo odborníků, jejichž okruh se jen velmi pomalu rozšiřuje a omlazuje, mají tedy zatím charakter osobního a dobrovolného sebevzdělávání; nedávají jejich absolventům možnost vykonávat práci s dětmi v oblasti dramatické výchovy na profesionální bázi, ačkoliv úroveň těchto pedagogů a vedoucích dětských kolektivů má vysokou společenskou hodnotu a léty prověřené výsledky.

Je dobře, že se v současné době vytvářejí institucionální podmínky pro to, aby dramatická výchova měla své místo v mateřských školách, v družinách mládeže a na středních pedagogických školách. Je však alarmující, že neexistují regulérní možnosti jak vzdělávat a vychovávat ty, kteří sami vychovávat a vzdělávat mají, a to v oboru, kde se nevystačí jen s intuicí, v oboru, který vyžaduje kvalifikovanou připravenost. Ostatně už čtvrt století u nás existují

literárně dramatické obory na lidových školách umění, ale dodnes neexistuje speciální odborné učiliště (vysokoškolské studium) pro pedagogy, kteří tam vyučují.

Na základě svých zkušeností - získaných většinou jen díky zájmové umělecké činnosti a v podmínkách, které poskytuje - vám proto dáváme v úvahu některé návrhy na opatření, která by nezanedbatelnou měrou přispěla k realizaci celospolečenského programu rozvoje estetické výchovy:

- Kvalifikovaně dopracovat koncepci dramatické výchovy na mateřských školách a zajistit rekvalifikaci pro učitelky MŠ v oblasti dramatické výchovy (organizátoři letošního, Dvacátého kaplického divadelního léta udělali iniciativně první krok tímto směrem, když vedle ostatních tříd otevřeli seminární třídu pro učitelky a ředitelky mateřských škol).

- Dopracovat koncepci předmětů dramatická výchova a praktikum loutkového divadla na středních pedagogických školách - obor učitelka mateřské školy - alespoň v tom rozsahu, jaký je dnes u oboru vychovatelství a zajistit i tady patřičnou rekvalifikaci pedagogů.

- Při domech pionýrů a mládeže a při kulturních zařízeních - nikoliv mechanicky, ale tam, kde jsou k tomu personální podmínky - zřizovat střediska dramatické výchovy, do nichž by mohly docházet třídy ze základních škol na takové hodiny, při kterých lze k výuce využít dnes již bohatě rozvinutou metodiku dramatické výchovy (tak, jak se to osvědčuje od letošního roku ve velice úspěšném experimentu v Domě pionýrů a mládeže města Brna).

- Dát učitelům, kteří prošli dlouhodobými kursy dramatické výchovy, oprávnění k tomu, aby mohli provozovat tuto činnost v rámci svého úvazku, aby za tuto činnost byli společensky náležitě odměňováni, aby jim bylo umožněno pravidelně se dále vzdělávat v kursech, seminářích a dílnách dramatické výchovy a dětského divadla.

To všechno jsou opatření dostupná, vycházející z existujících podmínek, možností a institucí.

Máme však za to, že je dnes už neúnosné, aby tak progresivní a svými výsledky perspektivní obor, jakým dramatická výchova je, byl omezen jen na malé procento dětí, které mají to štěstí, že mohou navštěvovat některý z kolektivů pracujících v rámci mimoškolní, zájmové činnosti. Domníváme se, že bude nutné pro ty, kteří pracují s dětmi - a to zejména ve školství - vytvořit na pedagogických nebo divadelních fakultách nebo na jiné půdě podmínky pro získání kvalifikace na co nejvyšší úrovni. Dramatické výchovy a výsledků, jichž se v tomto oboru dosáhlo za posledních dvacet let i díky národním přehlídkám v Kaplici, by tak mohlo být využito všude tam, kde jsou pro to podmínky.

Kaplice dne 15. června 1988

Účastníci 20. kaplického divadelního léta

VYSTUPME Z ILEGALITY!

V Ý Z V A

všem vedoucím dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů, učitelům literárně dramatických oborů LŠU, učitelům škol mateřských, základních, zvláštních, středních pedagogických, vysokých pedagogických a divadelních i jiných, pracovníkům kulturních zařízení a všem ostatním přátelům dramatické výchovy

Dramatická výchova, navazující na dětské divadlo minulosti v některých prvcích či spíše osobách (M. Disman), ale většinou je popírající a překonávající, se u nás rozvíjí systematicky asi čtvrt století. Dosáhla jistých slušných výsledků, které si teď semi mezi sebou nepotřebujeme vypočítávat. Nastal však čas, abychom si otevřeně a bez utajování a kličkování řekli, že jsme při jejím vytváření vycházeli z pramenů anglických, amerických, skandinávských, holandských, rakouských, západoměneckých. Že její jádro je v naprostém rozporu s ideologií a záměry stagnace, neostalinismu, tzv. normalizace, či jak chceme nazývat to nepopsatelné, co máme za sebou, že ve všem všudy protičečí formálnosti, verbalismu, okázalosti, ustrnulosti, nevraživosti člověka k člověku. Že rozvíjí tvořivost, tolerantnost, komunikaci, vzájemnost - to jest demokracii a demokratičnost. Že doopravdy rozvíjí celou osobnost, že formuje člověka jakožto Člověka a Občana, jeho svébytnost a svéprávnost, originalitu a samostatnost myšlení, ne naplánované kolečko mechanismu, že rozvíjí poznání lidskosti a lidství.

Nemuseli jsme se s tím nikterak skrývat a nijak svou práci deformovat, jen tu a tam jsme používali pojmenování z platného slovníku, a dokonce jsme to vše mohli provozovat pod hlavičkou a za peníze ČÚR PO SSM, ministerstev a národních výborů. Dramatická výchova našťěstí nikoho důležitého z vládnoucích struktur nezajímala, protože je to "jen takové hraní si s dětmi".

Nastal však čas, abychom z této poloilegality vyšli. A proto vás všechny vyzýváme, abyste pro to udělali všechno, co umíte a můžete. Pište - pište novinám, televizi, rozhlasu, časopisům. Pište občanských fórům, ale i úřadům. Zveřejňujte, co je dramatická výchova, zainteresujte co nejvíc lidí. Hledejte všechny možnosti, jak ji prakticky dělat tam, kde dosud nefunguje, hledejte další a další možnosti jejího uplatnění. Žádejte, aby pro ni byly vytvořeny co nejlepší podmínky. Nepotřebuje drahé a složité zařízení, ale musí mít svůj prostor, svou literaturu, a hlavně své vzdělané a schopné lidi. Nepotřebuje co nejvíc reflektorů, ale co nejvíc vědomostí, práce, myšlení, tvořivosti. A na to máme a musíme mít i v naší ekonomické situaci.

V Praze se sešla skupinka lidí soustředěných kolem Kulturního domu Stodůlky a sestavila přiložených několik bodů s požadavky, jejichž splnění může začít dramatickou výchovu stavět na bázi odpovídající současnému stavu a perspektivám naší demokratizující se vlasti. Určitě jsme nepostihli všechno, a proto vás vyzýváme, abyste naše body doplnili, sestavili vlastní seznam požadavků. Sejděte

se v krajích či oblastech nebo jen tak s přáteli a kolegy, které znáte. Nečekejte, až vás někdo svolá a předloží vám "podklady k diskusi", jednejte sami. To, že skončila "pouliční" fáze něžné revoluce a je potřeba pracovat, znamená i aktivity tohoto druhu. Dělat a udělat něco pro dramatickou výchovu znamená udělat inventuru a říci, co potřebujete. Zveřejnit, čím je a čím může ještě být. Pište kamkoliv, nejlépe do novin a časopisů, které nejlépe znáte, ale v první řadě do těch, které by to mělo zajímat nejvíce - do Amatérské scény a Československého loutkáře, do Scény a Tvorby, do Učitelských novin a Mladé fronty, ale i do ostatních časopisů a novin. Vyvolejte veřejnou diskusi. A buďte tak hodní, pošlete kopie a zprávy o svých akcích na adresu: Koordinační centrum pro dramatickou výchovu, divadelní oddělení, ÚKVČ, k rukám Jaroslava Provazníka, Blanická 4, 120 00 Praha 2, tel. 53 48 48, 53 48 41-5.

V Praze dne 8. ledna 1990

Za iniciativní skupinu
při Středisku dramatické výchovy
v KD Stodůlky:

Eva Machková
Radmila Svobodová
Eva Zajícová
Miroslav Waidinger
Blanka Kolínová
Eva Horová
Mirka Vydrová
Nina Petrasová
Jaroslav Provazník

POŽADAVKY INICIATIVNÍ SKUPINY PŘI STŘEDISKU DRAMATICKÉ VÝCHOVY
V KD STODŮLKY ZE DNE 8. LEDNA 1990

1. Prosadit pravidlo, že dramatická výchova bude zaváděna jen tam, kde jsou k tomu personální podmínky (tj. kde jsou k dispozici kvalifikovaní lidé), a pečovat o to, aby tyto podmínky byly soustavně vytvářeny. Prosadit, že se nebude zavádět jednotně povinně na určitém typu školy, i kdyby to pro něj bylo sebevíc užitečné a sebevíc to odpovídalo jejím potřebám (viz např. mateřské školy).
2. Zatím neexistuje žádná kvalifikace pro učitele dramatické výchovy na žádném typu střední nebo vysoké školy - s výjimkou jisté sumy vědomostí na dramatických odděleních konzervatoří a speciálního předmětu na vychovatelské větvi SPgŠ (kde ovšem učí profesori bez odborné kvalifikace). Na LŠU se uznávají některé typy kvalifikace, ale žádný není speciální a specializovaný. Přitom je velké množství lidí, kteří mají vysokou kvalifikaci a kvalitu, získanou jednak praxí, jednak semináři a kursy v oblasti ZUČ (amatérské umění), mnozí z nich však nesplňují predepsané vzdělání, a nejsou proto odměňováni podle kvality práce. V současné chvíli je proto žádoucí zavést státní zkoušky, k nimž by se mohli zájemci hlásit bez ohledu na to, kde, na jakém

stupni nebo typu školy či kulturní instituce je člověk zaměstnán. Tento typ nezávislých státních zkoušek existuje ve Velké Británii od roku 1945, materiály lze získat.

3. Teorie i praxe oboru jsou ve vzduchu, neexistuje jeho literatura, tj. nikoliv jen jednotlivé publikace, ale celá jejich soustava. Ve světě za uplynulých 45 let vyšly desítky i stovky knižních publikací nejrůznějšího zaměření, rozsahu, úrovně, pojetí dramatické výchovy - či spíše dramatu, výchovného dramatu, tvořivé dramatiky, dramiky či jak se tento obor v různých jazycích nazývá. U nás existují jen v jednotlivých exemplářích a v původních jazycích. Naléhavé je vydat zejména základní zahraniční díla, a to: G.B.Saková: Creative Dramatics with Children (USA), B. Wey: Development Through Drama (Velká Británie), P. Slade: Child Drama (Velká Británie), B.J.Wagner: Drama as Learning Medium - Dorothy Heathcote (USA), L.Mc Gregor: Learning Through Drama (Velká Británie), případně další. Stejně naléhavé je vydat také publikace našich autorů, které byly množeny a šířeny téměř za samizdatových podmínek krajskými či okresními kulturními středisky a jinde (mimo nakladatelské domy, za jejich naprostého nezájmu).
4. Získat stipendia pro mladé a jazyků znalé zájemce ke studiu na specializovaných vysokých školách v zahraničí, event. k zajištění vhodných škol a zahraničních příspěvků na studium využít naší dlouholeté spolupráce s nevládní organizací AITA/IATA. V úvahu přichází Rakousko, Holandsko, Velká Británie, SRN.
5. S využitím špičkových vedoucích dramatických kolektivů a tvořivých učitelů a učitelek LŠU a mateřských škol připravovat nové formy výuky dramatické výchovy pro studenty pedagogických fakult a středních pedagogických škol.
6. Propracovávat metodiku dramatické výchovy jako prostředku k vyučování různých předmětů na školách (vlastivěda, český jazyk a literatura, dějepis...), ale prosazovat ji také jako samostatný předmět, jehož hlavním cílem je kultivování osobnosti a mezilidských vztahů.
7. Prosazovat diferencované a alternativní osnovy pro mateřské školy a lidové školy umění (literárně dramatické obory), které by učitelům nepředepisovaly jediný a jednotný postup, ale které by jim nabízely možnosti vlastní cesty.

A závěrem: Název "dramatická výchova" byl zvolen tak, aby odpovídal nomenklatuře školních předmětů a byl obecně srozumitelný, aniž by vedl k mechanické záměně s divadelní praxí, jejímž jediným cílem je produkce pro veřejnost. Má však svá úskalí - je především neatraktivní pro ty, kteří by se oně činnosti měli zúčastňovat, neboť málokdo (malý či velký) se někam hlásí, aby byl vychováván (což je ovšem nepochybně problém i dalších "výchov"). Proto by bylo dobře v diskusích mezi odborníky se k tomuto termínu vyjadřovat a hledat - v souvislosti s termíny užívanými ve světě - další možnosti, a to ne tak, aby se jeden pojem "úředně" a jednotně nahradil novým, stejně svazujícím, ale by se škála pojmenování rozšiřovala, a to s ohledem na to, kde, jak, v jakých souvislostech a pro koho se kterého termínu užívá.

Iniciativní skupina
při Středisku dramatické výchovy
v KD Stodůlky

Zpráva pro skupinu nezávislých odborníků

(K rukám doc. dr. Z. Heluse)

Naše školství v posledních desetiletích působilo nepříznivě na osobnostní vývoj dětí. Zanedbalo především výchovu k lidství a výchovu charakteru. Ve výchově nebyl dostatečně zastoupen prvek individuálně psychologický a sociálně psychologický, nedostatečně byl rozvíjen citový život dětí a jejich estetické citění.

Předškolní institucionální výchova převzala zodpovědnost rodičů za výchovu dětí a na místo osobnostně hrového modelu výchovy nastolila model učebně disciplinární. Řada dalších nepříznivých okolností, nejen prostředí mateřské školy (s vysokými počty dětí v odděleních), ale celé společenské klima spolu s nepříznivými civilizačními faktory, vytvořily nepříznivé podmínky pro zdravý růst dětí v těchto zařízeních.

Jako jednu z cest k řešení této situace v současné předškolní výchově vidíme využití prostředků a postupů tvořivé dramatiky, která se dá uplatňovat při práci s dětmi v MŠ i při práci s rodiči a dětmi (možná varianta zájmové činnosti cvičení rodičů s dětmi).

Vycházíme z přesvědčení, že tvořivá dramatika (dramatická výchova) je u dětí předškolního věku zvláště nosným prostředkem k vytváření základů morálních vztahů ke druhým lidem, k povinnostem a ke společnosti, přičemž dává těmto vztahům charakter angažovanosti, tvořivosti a aktivity. Základním prostředkem tvořivé dramatiky je tvořivá hra, předškolním dětem obzvláště blízká.

Naší snahou je vyzkoušet alternativní model práce v tomto pojetí na MŠ. Zaměřujeme se na vytvoření varianty koncepce v tomto duchu, na přípravu metodického materiálu a na specifickou vybavenost učitelek. Zajímá nás též možnost zájmové činnosti tvořivých her rodičů s dětmi v rámci výchovy k rodičovství.

Rády bychom navázaly spolupráci s odborníky podporujícími naše snahy a získaly od nich odborné připomínky. Vzájemné konzultace by měly být oboustranným obohacením. Věříme, že skupina nezávislých odborníků je jednou z nadějí při řešení otázek současného školství.

Praha 14.3.1990

Za kordinační centrum OF
učitelek MŠ a pracovníků
předškolní výchovy

Dana Haaseová
Vlasta Gregorová

TVOŘIVÁ DRAMATIKA, roč. I, číslo 0 (Divadelní výchova, roč. XII)
Časopis Sdružení pro tvořivou dramaturgii, divadelní oddělení
ÚKVČ, Blanická 4, 120 21 Praha 2, tel. 53 48 48, 53 48 41-5

Vydává STD v nakladatelství Gamma
Vedoucí redaktor Jaroslav Provazník
S použitím kreseb Jiřího Kalouska grafiku upravil Jiří Příhoda
Praha 1990
Náklad 2 000
Stran 56
Cena 10,- Kčs (pro členy STD je v ceně zahrnuto poštovné)

**TVORIVÁ
DRAMATIKA**

